© PDF: Kamunikat.org 2023
© PDF: Kamunikat.org 2023

Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 24 (1570) ГОД XXXI БЕЛАСТОК 15 ЧЭРВЕНЯ 1986 г. ЦАНА 10 зл.

Дні Беларусі ў Польшчы

КАРЦІНЫ ПІСАНЫЯ СЭРЦАМ

Мы ўжо пісалі аб важных падзеях, якія адбыліся ў Варшаве ў Дні Беларусі ў Польшчы. Адной з іх была таксама выстаўка вядучага мастака Беларусі Міхася Савіцкага.

Міхась Савіцкі належыць да пакалення, якое на ўласным лёсе адчула ўсе жахі вайны. Ён — удзельнік абароны Севастопаля, потым — вязень фашысцкіх канцэнтрацыйных лагераў Бухенвальд і Дахау. Перажытае ў значнай меры вызначыла яго мастацкі шлях.

Мастак стварыў больш 100 палотнаў, некалькі манументальных работ, і значная іх частка прысвечана тэме гераізму савецкага народа ў час II сусветнай вайны.

Увасабленнем шматпакутнай, але непакорнай Беларусі, дзе ў гады вайны загінуў кожны чацверты жыхар, стаў вялікі цыкл карцін пад агульным загалоўкам „Гераічная Беларусь 1941“. У яго ўвайшлі „Партызаны“, „Партызанская мадонна“, „Аршанскія партызаны“, „Віцебскія вароты“, „Камсамольцы“, „Адыходзячая ў ноч“, „Дзеці вайны і шмат, шмат іншых, а таксама манументальная кампазіцыя ў Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны ў Мінску пад назвай „Вялікая Айчынная вайна. 1944“ (1971-72 г.), за якія ў 1973 годзе мастаку была прысуджана

(Працяг на стар. 4)

Цэнтральнае месца ў зале займае „Партызанская мадонна“. Праводзіць гасцей па выстаўцы мастацтвазнаўца Уладзімір Пракапцоў.
Фота Я. Чэрнякевіч.

З ДУМКАЙ ПРА ЗАЎТРА

У духу шчырай партыйнай абмяркоўкі найважнейшых праблемаў у жыцці нашага ваяводства праходзіла 24 мая г.г. Перадз'ездаўская ваяводская канферэнцыя ПАРП. На ёй 291 дэлегат прадстаўляў 35-тысячную армію камуністаў Беласточчыны. Прынялі ў ёй таксама ўдзел сакратар ЦК ПАРП Юзаф Барыла, кіраўнік сельскагаспадарчага аддзела ЦК ПАРП Стэфан Завадзінскі, міністр асветы і выхавання Яанна Міхалоўская-Гумоўская і іншыя запрошаныя.

І ў дакладзе І сакратара Ваяводскага камітэта ПАРП Уладзіміра Каладзеюка, і ў выступаючых у дыскусіі дэлегатаў і гасцей адчувалася апраўданая сатысфакцыя з належна выкананых нялёгкіх заданняў, якія перад усёй партыйяй паставіў пяць гадоў таму назад IX Надзвычайны з'езд ПАРП. Аднак на канферэнцыі найбольш увагі адводзілася тым заданням, якія стаяць перад партыйяй і ўсім грамадствам цяпер і якія неабходна выканаць. Без непатрэбных эмоцый удумліва аналізаваліся прычыны недахопаў, нястачаў, злоўжыванняў і злачынстваў, якія выступаюць у розных дзялянках нашага жыцця, ды падаваліся пад разгляд найбольш трапныя спосабы выпраўлення існуючага стану і ліквідавання зла. Наогул канферэнцыя глядзела не ў мінулае, а ў будучае.

Дзякуючы намаганням партыі і ўсіх светлых сіл у краіне запанаваў спакой, умацоўваецца гаспадарка, людзі з большай упэўненасцю глядзяць на сваё заўтра. Расце і ўмацоўваецца ў грамадстве пашана да партыі. Пераважная большасць насельніцтва бачыць у партыі адзіную сілу, якая гарантуе краіне дастойную будучыню. Доказам гэтага тое, што ў партыю ўступае штораз болей новых членаў. толькі за першыя чатыры месяцы бягучага года партыйныя шэрэнгі на Беласточчыне папоўніліся на 600 кандыдатаў

З многа спраў, якія абмяркоўвала канферэнцыя, хачу затрымацца на адной, па-мойму, найважнейшай для ўсіх нас.

(Працяг на стар. 2)

ВІТАЕМ НОВЫ АДДЗЕЛ БГКТ

У Гарадку 25 мая 1986 г. адбылася раённая канферэнцыя Беларускага грамадска-культурнага таварыства. На ёй намеснік старшыні ГП БГКТ Кастусь Майсеня выступіў з дакладам аб асноўных напрамках дзейнасці і дасягненнях БГКТ і „Нівы“ ў мінулым 30-годдзі, а таксама аб ходзе рэалізацыі пастаноў X з'езда нашага таварыства.

У дыскусіі выказвалася, між іншым, неабходнасць інтэнсіўнай дзейнасці нашай арганізацыі ў гэтым раёне. Перш за ўсё трэба ўвесці навучанне беларускай мовы ў школе ў Гарадку і іншых школах, больш актыўна праводзіць культурна-асветную працу, заснаваць гурткі БГКТ у тых мясцовасцях, дзе іх яшчэ няма, арганізаваць фэсты́н БГКТ у Гарадку.

Затым канферэнцыя выбрала 18-асабовае праўленне Гарадоцкага раённага аддзела БГКТ і яго прэзідыум у складзе: старшыня — Тамара Бурачэўская, дырэктар Дома культуры імя К. Каліноўскага; намеснік старшыні — Іван Федзюкевіч, настаўнік; сакратар — Зінаіда Кандрусік, дырэктар гмінцай школы; скарбнік — Ніна Цівашок, вядомая дзяячка БГКТ; члены Прэзідыума: Іван Карповіч, Яўген Паплаўскі, Юрый Цівашок. Выбрана таксама рэвізійная камісія: старшыня — Надзея Дудзік, сакратар — Міраслаў Дзярманскі, член — Галіна Рагач.

Канферэнцыя зрабіла ацэнку дзейнасці БГКТ у сваім раёне і абавязала Прэзідыум праўлення апрацаваць план працы аддзела з вызначэннем адказных за паасобныя гурткі і дзялянкі дзейнасці. (км)

СКАЖУ ТАБЕ, БЕЛАСТОК

Пражыў ты нямала, але не наслухаўся столькі беларускага, што цяпер неспадзявана. У магнацкія пачаткі свае слова роднае ў цябе заглухала ў хацінах парабкоўскіх або ўсяго прарывалася яно марнай слязою ў крыўдаванні служанкі. А ў палацы тым хвалёным тваім баль за балем музыканіў, усё свята было ў пана з паняй, як бы нябёсы спаслалі ім рай... Ды бедным — грахі, і за грахі. Круціўся прадзед мой між анёлам і чортам, сяк-так перабіваючыся з духам да смерці супакойнай.

Ну, што мне тая слаўная твая даўніна, Беласток?!

Свет без паноў не можа быць (як і мужык без пагарды). Было іх і пасля — што ні фабрыка — то няволя, дык што ні фабрыкант — то царэвіч. А беларусу куды ж падзецца? Паратунку

(Працяг на стар. 4)

© PDF: Kamunikat.org 2023
© PDF: Kamunikat.org 2023

© PDF: Kamunikat.org 2023 © PDF: Kamunikat.org 2023

(Працяг са стар. 1)

З ДУМКАЙ ПРА ЗАЎТРА

Вядома, што ўзровень нашага жыцця залежыць ад вынікаў працы кожнага з нас. І Беласточчына працуе ніядрэнна — яна паспяхова выканала заданні папярэдняга трохгадовага плана і ўдала пачала рэалізаваць новую пяцігодку. Пры тым увесь прырост прамысловай вытворчасці ў нас наступае за кошт павелічэння выдайнасці працы, і гэта вялікая справа. Яшчэ лепшых вынікаў дабілася беластоцкая сельская гаспадарка — за мінулыя тры гады яе вытворчасць павялічылася на 12 працэнтаў, а прададзеная прадукцыя ўзрасла аж на 36 прац. Аднак патрэбы і на прамысловую і на сельскагаспадарчую прадукцыю ў нас аграмадныя, і кожны гэта адчувае сам на сабе. І мы мусім прадукаваць болей, хоць нам не прыбудзе рабочых рук, сыравіны, энергіі, зямлі. Растучыя запатрабаванні мы павінны задаволіць больш ашчаднай гаспадаркай, таннейшай вытворчасцю, лепшым выкарыстаннем зямлі, вышэйшымі плёнамі, больш прадукцыйнай гадоўляй. Таму ў прамысловасці трэба выкарыстаць усе прадукцыйныя здольнасці фабрык, а ў сельскай гаспадарцы адпаведна загаспадарыць кожны кавалачак зямлі. І тут асабліва вострa паўстае праблема належнага загаспадарання зямлі, аддадзенай састарэлымі сялянамі за пенсію. Яе абшары павялічваюцца з дня на дзень і патрабуюць аграмадных сродкаў, тэхнікі і працавітых рук.

Амаль у кожным сялянскім голасе на канферэнцыі чулася патрабаванне: прамысловасць мусіць даваць якасна лепшыя, больш сучасныя і намнога таннейшыя вырабы для сельскай гаспадаркі, тады праца на зямлі будзе лягчэйшая, будзе больш сельскагаспадарчай прадукцыі. Неабходна больш рашучае ўздзеянне на гэтыя справы падставовых арганізацый і партыйных інстанцый, а таксама эфектыўнейшы кантроль дзяржаўнымі органамі.

Вялікую ролю ў разбуджэнні актыўнасці партыі і грамадства наогул адыгралі нядаўна праведзеныя асабістыя размовы з членамі ПАРП. Выкліканы імі ініцыятыўны рух за паляпшэнне якасці працы і жыцця перад X з'ездам набірае размаху, пашыраецца. Грамадскай актыўнасцю вылучаецца Гайнаўшчына, Бельшчына, раёны Дубровы Беластоцкай і Янава. І гэты рух грамадскіх пачынаў для дабра сваёй мясцовасці ці гміны або горада нам усім патрэбны, як паветра, як хлеб наш штодзённы, бо ўсенароднай дапамогі патрабуе асвета, культура і іншыя дзялянкі нашага жыцця.

У сваёй Пастанове канферэнцыя дала наказ дэлегатам Беласточчыны паставіць на X з'ездзе такі, між іншым, пастулат: дасканаліць кіраванне дзяржавай і народнай гаспадаркай, рэалізаваць гаспадарчую рэформу, паслядоўна ажыццяўляць партыйныя пастановы і ўшаноўваць нормы дзяржаўнага права весці настойлівую барацьбу з усялякімі праявамі грамадскай паталогіі.

Сярод выбраных канферэнцыяй 27 дэлегатаў на X з'езд ПАРП — перадавыя прадстаўнікі рабочага класа, як Ціхан Дуднік з гайнаўскай „Хімічнай", Уладзімір Бурыла з сямяцічкага „Гартэксу" і Нэла Пурымская з „Фастаў", такія выдатныя гаспадары, як Ірына Юрчук з Агародніккаў каля Сямяціч і Мікалай Аляксеюк з Нурца каля Боцькаў. Наша беларуская грамадскасць асабліва ганарыцца тым, што дэлегатам на X з'езд ПАРП выбраны заслужаны педагог і грамадскі дзеяч, член Прэзідыума Галоўнага праўлення БГКТ, дырэктар Бельскага беларускага ліцэя Аляксей Карпюк. Усім ім зычым плённых вынікаў у працы на з'ездзе.

Мікалай Гайдук

ВЕСТКІ З БЕЛАРУСІ

У БЮРО ЦК КАМПАРТЫІ БЕЛАРУСІ

Бюро ЦК КПБ на чарговым пасяджэнні абмеркавала пытанне аб арганізацыі ў рэспубліцы летніх работ студэнтаў і навучэнцаў у дванаццатай пяцігодцы.

Прызнана мэтазгодным пераважнае выкарыстанне студэнцкіх калектываў у сістэме аграпрамысловага комплексу, ва ўзвядзенні аб'ектаў сацыяльна-культурнага і жыллёвага прызначэння ў сельскай мясцовасці, уборцы ўраджаю, рамонце жывёлагадоўчых памяшканняў, у добраўпарадкаванні сельскіх населеных пунктаў, будаўніцтве дарог.

РАСЦЕ СЯМЕЙСТВА „БелАЗаў"

На Беларускім аўтамабільным заводзе сабрана першая партыя 30- і 40-тонных самазвалаў новай мадыфікацыі, якія паклалі пачатак іх серыйнай вытворчасці.

Ад папярэднікаў з такой жа грузападымальнасцю яны адрозніваюцца больш магутнымі рухавікамі, палепшанымі цягавадынамічнымі і хадавымі якасцямі.

Больш камфартабельнымі сталі і кабіны машын. У іх устаноўлены зручныя панелі кіравання, прыменена новая, больш эстэтычная і лёгкая пластмасавая аздоба, і цяпер нават звышдалёкае падарожжа для шафёра не цяжкае.

Асвойваючы выпуск такіх грузавікоў, на прадпрыемстве абышліся без уводу дадатковых магутнасцей і карэннай перабудовы дзеючых. Машыны гранічна уніфікаваны, што робіць іх серыйную вытворчасць эканамічнай.

„ВАРОТЫ" СТАРАЖЫТНАГА ГРОДНА

Папрыгажэла прывакзальная плошча старажытнага беларускага горада на Нёмане. Першых пасажыраў прыняў новы чыгуначны вакзал, які адкрыўся тут. Яго беласнежныя, аздоблены мармурам будынак камфартабельны і ў многа разоў больш умяшчальны, чым ранейшы. Вакзал разлічаны на прыём тысячы пасажыраў у гадзіну. За кошт укаранення аўтаматыкі значна паскорана афармленне праязных дакументаў.

Увод вакзала ў Гродна — сур'ёзны этап у буйнамаштабнай мадэрнізацыі, якая вядзецца на Беларускай чыгунцы.

РАСКОПКІ БУДУЦЬ ПРАДОЎЖАНЫ

Летам мінулага года ў Пінску праводзіліся раскопкі ў раёне калегіума, які служыў манастыром і адначасова навучальнай установай у XVII-XIX стагоддзях. Сёння будынак калегіума рэстаўрыруецца.

Перш за ўсё вучоныя зацікавілі раскопкі каменнага фундамента, прылягаючага да калегіума. На жаль, час і чалавечая дзейнасць не захавалі надземную пабудову, было вядома, што ў познія часы тут стаяла царква, якая была знесена ў 20—30-я гады нашага стагоддзя. Выказвалася меркаванне, што да царквы на гэтым фундаменце стаяла аптэка.

Удача спадарожнічала археолагам. Знойдзеныя пасудзіны яўна фармацэўтычнага прызначэння пацвердзілі: так, тут была аптэка.

Але самае галоўнае і нечаканае, як высветлілі вучоныя, — побач з былой аптэкай яны выявілі сляды вытворчага комплексу. Фрагменты керамічнага посуду, акамянелая гліна, спрасаваны гадамі попел пацвердзілі, што тут магла быць ганчарная майстэрня з печамі для абпальвання посуду прыкладна XI-XII стагоддзяў. Цікавасць да гэтай знаходкі ў навуковым свеце вельмі вялікая. Таму раскопкі будуць працягвацца.

СПОРТ

У Карл-Маркс-штаце (ГДР) фінішаваў чэмпіянат Еўропы па цяжкай атлетыцы. У апошні дзень спаборніцтваў на помост выйшлі самыя моцныя людзі кантынента — прадстаўнікі суперцяжкай вагавай катэгорыі. Напружаную барацьбу за тытул чэмпіёна павялі два спартсмены: чэмпіён свету Антоніо Красцеў з Балгарыі і алімпійскі чэмпіён 1980 года савецкі волат Леанід Тараненка з Мінска.

У першым практыкаванні — рыўку з вынікам 207,5 кілаграма перамог Красцеў. Тараненка адстаў ад яго на 12,5 кілаграма: у яго малы сярэбраны медаль. А вось у штуршку гэтыя два выдатныя атлеты памяняліся ролямі. Чэмпіёнам Еўропы ў гэтым практыкаванні стаў мінчанін: яго вынік 242,5 кілаграма. Такі ж паказчык і ў балгарына, аднак яго асабістая вага большая, чым Тараненкі. Па суме ж двухборства пераможцам еўрапейскага першынства стаў Красцеў. Тараненка на другім месцы, на трэцім — Зена Зальцведэль з ГДР.

НА ЗАХАДЗЕ БЕЗ ПЕРАМЕН

СЯМЁРКА Ў „ГОД ТЫГРА"

У Токіо закончылася чарговая, 12-я, нарада кіраўнікоў дзяржаў і ўрадаў ЗША, Японіі, ФРГ, Францыі, Вялікабрытаніі, Канады, Італіі з удзелам прадстаўніка ЕЭС.

Калі адлічваць час па распаўсюджаным на Далёкім Усходзе месячным календары, такійская сустрэча закончыла 12-гадовы цыкл, які пачаўся ў 1975 годзе ў парыжскім прыгарадзе Рамбуйе. У той год капіталістычная гаспадарка была на крытычнай мяжы бясконцага чаргавання крызісаў і перадышак. Таму галоўным прадметам абмеркавання была выпрацоўка супольнай стратэгіі супроць краін-вытворцаў нафты, якія рэзка паднялі цэны на свой тавар. Цяперашні „год тыгра" як быццам выпаў на перыяд удач — аслабла еднасць членаў ОПЕК, рэзка патанела нафта, намеціўся спад інфляцыі. Прадоўжыць перадышку, паспрабаваць вырашыць вострыя праблемы беспрацоўя, каласальнага доўгу развіваючыхся краін, прадухіліць надыходзячыя гандлёвыя і фінансавыя войны — такая была мэта сёлетніх эканамічных дыскусій у Токіо.

ПАНОПТЫКУМ

Упаўнаважаны „эміграцкага ўрада" Польшчы Збігнеў Шольц тэрмінова прыехаў з Лондана ў Берн. Зняў залу ў тутэйшым Казіно, склікаў прэсу. Каб не было сумненняў у яго пазіцыі, вывесіў сцяг „Салідарнасці", заклікаючы да аднаўлення ў Польшчы ранейшых „свабодных" парадкаў. Адказваць на пытанні прэсы яму памагалі прадстаўнікі аддзяленняў „Салідарнасці" ў Францыі і Швейцарыі, а таксама кансультант з амерыканскай падрыўной радыестанцыі „Свабодная Еўропа", які прыехаў з Мюнхена. Быў тут і старшыня „Сусветнага савета за свабодную Польшчу" Ян Кашуба. Для большай важнасці запрасілі з Нью-Йорка „тайнага эмісара галоўнага камандавання польскіх узброеных сіл на Захадзе (1943-1945)" і былога дырэктара „Свабоднай Еўропы" ў Мюнхене, асобу „сакрэтную" — без імя, затое з некалькімі псеўданімамі.

Дабіваецца ўся гэтая брацця звяржэння сацыялізма ў Народнай Польшчы.

РУСКАЯ ЭКЗОТЫКА

Аб густах, як вядома, не спрачаюцца. Апошні паказ мод у Парыжы яшчэ раз пацвердзіў гэту ісціну. Мадэльеры з розных краін прадставілі свае экстравагантныя ўборы, якія здзівілі нават французскую публіку.

А пад заслону на сцэне дэманстравалі „савецкі стыль". Мастакі — ад „панка" Жан Поля Галце да „франта" Валенціна — паказвалі свету „славянскі каларыт": набор армейскіх узораў, казацкія шаравары, засунутыя ў боты, авечыя папахі — і ўсё гэта пад гукі ваяўнічага марша. „Менавіта так і выглядае руская армія", — лічыць Бернар Озер, дырэктар вялікай гандлёвай асацыяцыі.

А мадэльер Цеpы Мюлер з галавой акунуўся ў „сібірскую" экзотыку. Завыванні халоднага ветру, штучныя айсбергі, нарты — вось антураж, які нязменна прысутнічае на паказе яго мадэляў „савецкага стылю".

„Рускія ідуць" — так пракаменціраваў дэманстрацыю двухсэнсавай калекцыі амерыканскі тыднёвік „Ньюсуік".

— Ну што ж, добра хоць, што яны ідуць у ботах, а не ў лапцях, — у сваю чаргу не без іроніі піша „Літературная газета".

© PDF: Kamunikat.org 2023 © PDF: Kamunikat.org 2023

© PDF: Kamunikat.org 2023
© PDF: Kamunikat.org 2023

ПРЫСУТНАСЦЬ

студэнцкая старонка

„ТОЛЬКІ Ў СЭРЦЫ ТРЫВОЖНЫМ ПАЧУЮ...”

З верша М. Багдановіча „Пагоня“.

Друкуем поўнасцю змест ліста, які прыйшоў да нас.

Кожны з нас у юнацкія гады ці крыху пазней шукае сваё месца сярод людзей, стараецца неяк акрэсліцца. Добра, калі знойдзецца хтосьці і ўмела дапаможа, пры гэтым не скрыўляючы нас і не ведучы за ручку. На жаль, так бывае вельмі рэдка. Бацькі ў вечнай пагоні за грашыма забываюцца пра некаторыя вартасці, неабходныя ўсё-такі ў выхаванні дзяцей. А настаўнікі, гонячы праграмы, губляюць дзяцей і моладзь.

Я таксама мела ў сваім жыцці гэткія перыяды разладаў ды хістанняў.

Будучы дзіцём, амаль кожныя вакацыі прабывала я на вёсцы ў бабулі, дзе ўсе гаварылі па-свойму, значыць, па-беларуску. Бабуля размаўляла з мамай і са мной таксама. Ну, так і я навучылася. Па сутнасці нават цяжка сказаць, ці ўперш ведала родную, ці польскую мову.

У горадзе, дзе жыла мая сям'я, было зусім інакш, хаця людзей з бацькоўскіх старон было шмат. Ніхто і ніколі не гаварыў па-свойму, прынамсі публічна. Для мяне было крыху дзіўна, чаму там, на вёсцы, гавораць, а тут не хочуць? Цяпер здаецца мне, што яны саромеліся і, бадай, крыху баяліся. Але чаго, калі так многа было „сваіх“??!. Мабыць, хацелі як мага хутчэй стаць падобнымі на „іншых“ значыць, стаць „паўнапраўнымі“ грамадзянамі. Можна сказаць: намагаліся забыцца пра сваіх неадукаваных бацькоў.

Толькі тады, як сядзелі яны за сталом з гарэлкай, неяк усё пускала і раскрывалася сапраўднае аблічча „поўнапраўных“ грамадзян. Пачыналіся спевы, спачатку нясмелыя, потым штораз галаснейшыя, больш агрэсіўныя ды ў канцы вульгарныя. Гэта мяне раздражняла, але і цешыла. Цешыла перш за ўсё таму, што спявалі песні майго дзяцінства, якія я часта чула ў бабулі. Але там, на вёсцы, людзі спявалі свабодна і натуральна, без алкаголю і агрэсіўнасці. А тут, у горадзе, суседзі навокал зачынялі свае вокны, а наступнага дня з пагардаю пазіралі на ўчарашніх герояў. І найбольш дзіўным было тое, што сярод гэтых „абураных“ былі не толькі палякі.

А яны, учарашнія героі, апусціўшы галовы, спяшаліся моўчкі да сваіх штодзённых заняткаў і дзе-нідзе апраўдваліся за ўчарашняе, на польскай ужо мове. З чаго, і перад кім? Гэткіх паводзін „сваіх“ дагэтуль я не разумею.

Мы, іхнія дзеці, таксама не прызнаваліся да свайго беларускага паходжання, значыць, і да паходжання сваіх бацькоў. Ніколі пра такія справы не гаварылася дома. А мы — гадунцы такіх „дамоў“ урасталі ў безыменны натоўп. Бацькі цешыліся, што мы добра вучымся, здабываем даходныя прафесіі... А тое, што раслі мы, быццам тыя дрэвы без карэння, не перашкаджала ні нам, ні ўжо асабліва бацькам. Выраcталі мы, некаторыя аставаліся, другія адыходзілі ў свет. Так выгадней...

І дзесьці далёка ад хаты, дзесьці, дзе ўвогуле гэткага я не спадзявалася, сустракаю людзей падобных мне. Таксама, а мо больш загубленых, шукаючых уласнага „я“, спяваючых у сэрцы хатнюю песню... І я са сваім жахам у сэрцы неяк атаясамлівалася з імі. І калі мы разам спяваем хатнюю песню, штосьці ные ў мяне ўнутры, амаль выклікае слёзы.

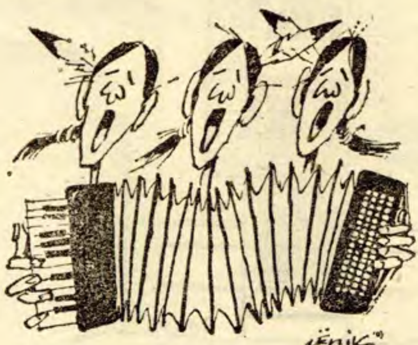
Чаму некаторыя знайшлі ўжо сябе, а іншыя не?

Думаю, што чалавек, які нармальна глядзіць на свет, без ніякай дамінуючай афарбоўкі, спазнае самога сябе ўпершыню, зможа не толькі хутка акрэсліцца, але знойдзе згубленыя вартасці. Gnosi se autor (лацінскае) — спазнай сябе самога і і лягчэй зразумееш свет, людзей, лягчэй будзе табе жыць. А ці сапраўды ў наш час тэхнікі знойдзецца час, ахвота задумацца над сабой, над сваім радаслоўем і ці, зрэшты, варта? Калі скажу, што не толькі варта, але і трэба, то хто мне паверыць?..

М.М.

(Адрас і прозвішча вядомы рэдакцыі „Прысутнасці“)

Ой, ляцелі гусі з броду, скалацілі ў рэчцы воду.. .

У Беластоцкім запаведніку.

З ДРУГОГА БОКУ

„Развітанне“ — так называўся чарговы рэйд беларускіх студэнтаў, які адбыўся 8-11 мая. Маршрут яго праходзіў па землях, якія неўзабаве стануць аграмадным вадасховішчам рэтэнцыйнага характару. Значыць, назаўсёды адыдуць з беларускага краявіду Беласточчыны. Вось менавіта таму... і „Развітанне“.

Рэйду ўласціва было, між іншым, а мо перш за ўсё тое, што поўнасцю арганізавалі яго беларускія студэнты з Беластока. Можам сказаць, што гэта быў іх арганізацыйны дэбют. Хаця сакавіцкае „Падарожжа-6“ яны таксама арганізавалі, аднак жа не без выдатнай дапамогі больш вопытных варшаўскіх сяброў. І вось на гэта, думаю, варта звярнуць увагу.

Цешымся, што ўдалося добра правесці мерапрыемства, ды адначасова смяемся ці абураемся тымі ці іншымі недахопамі. Але ці заўсёды ўмеем правільна ацаніць абавязкі і працу арганізатараў? Бадай не. Гэты рэйд адбыўся дзякуючы патранату Саюза сялянскай моладзі. Хтосьці запытае: чаму ж не Аб'яднанне польскіх студэнтаў, пад якое, дарэчы, законна падлягае беларуская студэнцкая арганізацыя? Калі Аб'яднанне польскіх студэнтаў патрабавала як найбольш членаў, тады і беларускіх студэнтаў радасна там бачылі. Але як у ЗСП уступілі іншыя, дык на Раду культуры беларускіх студэнтаў пачалі інакш глядзець. Недзе год таму ЗСП пачало паслядоўна выракацца свайго беларускага дзіцяці. Становімся ўсё менш патрэбнымі ЗСП. А зразумела, што без дапамогі нейкай арганізацыі цяжкавата наладзіць атракцыйнае мерапрыемства, асабліва беларускага характару.

І яшчэ адно тут цікавае, што калі ЗСП пачало адварочвацца ад беларускіх студэнтаў, нашы імпрэзы пачалі рабіцца больш папулярнымі. Але вернемся, аднак, да рэйду, ды спраў, непасрэдна з ім звязаных.

Што належала да абавязкаў арганізатараў і як яны з імі справіліся? Найперш трэба было вызначыць маршрут рэйду, паінфармаваць як мага больш зацікаўленых (даклады, сустрэчы з людзьмі, мастацкія ці жартоўныя выступленні, наведванне цікавых помнікаў беларускай гісторыі і прыроды), а потым паклапаціцца пра неспадзеўкі надвор'я, добры настрой і... ўражанні. Але гэта яшчэ не ўсё.

Перад рэйдам няўхільна трэба было дабіцца згоды на мерапрыемства ў адпаведных улад, пераступіць не адзін парог.

Тое, што ў Нараўцы спецыяльна для ўдзельнікаў рэйду выступіў мясцовы беларускі хор ды была забяспечана цёплая страва ў мясцовым рэстаране „Чароўнасць пушчы“, у Ляшуках прысутныя маглі паслухаць цікавы даклад пра гістарычныя лёсы гэтай зямлі, а потым прыемна правесці вечар пры вогнішчы з печанымі каўбаскамі, а ўжо ў Семяноўцы ўдзельнічаць у канцэрце славутага калектыву „Дубіны“ — усё гэта непасрэдна і бясспрэчна трэба залічыць да арганізацыйных удач. Ці поўнасцю нашы беластоцкія сябры справіліся са сваімі абавязкамі, значыць, ці рэйд спадабаўся? Думаю, што адным з доказаў гэтага будзе колькасць удзельнікаў „Развітання“ на наступным рэйдзе. Дык да сустрэчы на „Бацькаўшчыне-3“!

Удзельнікі рэйду ў Ляшуках. **Фота Юркі Баброўскага.**

І ў канцы яшчэ адно. Удзельнікі па-свойму, а арганізатары рэйду: Юрка Баброўскі, Міраслаў Пякарскі і Данута Мароз (яна ў меншай ступені) — таксама па-свойму ўжо, пэўна, пераканаліся ўрэшце-рэшт у праўдзівасці славутых слоў вядомага літаратара Алеся Барскага (глядзі: інтэрв'ю В. Сельвесюка з А. Баршчэўскім у „Сустрэчах“ № 4): „...беларускія справы — гэта цяжкія справы“. Як не глядзі...

Юрка Ляшчынскі

Старонку падрыхтавалі: Юрка Ляшчынскі, Мікола Ваўранюк, Валянцін Сельвясюк, Лёнік Тарасэвіч, Яўген Вапа.

© PDF: Kamunikat.org 2023
© PDF: Kamunikat.org 2023

© PDF: Kamunikat.org 2023 © PDF: Kamunikat.org 2023

КАРЦІНЫ, ПІСАНЫЯ СЭРЦАМ

(Працяг са стар. 1.

Дзяржаўная прэмія БССР. Кампазіцыя ў музеі складаецца з некалькіх сюжэтных частак: „Маці". „Армія". „Фронт", „Тыл". „Ахвяры". „Перамога". У 1974-79 гады мастак намаляваў для гэтага ж музея цыкл з 13 карцін „Лічбы на сэрцы", якія расказваюць аб жахах у канцэнтрацыйных лагерах.

Шмат увагі ў сваёй творчасці М. Савіцкі прысвячае мірнай стваральнай працы і актуальнасцям нашага часу. Прыклады ўсяго гэтага можна было ўбачыць на выстаўцы ў Варшаве.

Урачыстае адкрыццё выстаўкі адбылося 18 красавіка. З гэтай нагоды ў выставачнай зале Дома савецкай навукі і культуры сабраліся запрошаныя госці — прадстаўнікі Таварыства савецка-польскай і польска-савецкай дружбы, савецкага пасольства ў Варшаве, прадстаўнікі прэсы і варшаўскай грамадскасці.

Гасцей прывітаў дырэктар Дома савецкай навукі і культуры Станіслаў Ксёнжэк. Знаёміў з творчасцю М. Савіцкага камісар выстаўкі, кандыдат мастацтвазнаўства, навуковы супрацоўнік Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук БССР Уладзімір Пракапцоў. Сам аўтар, на жаль, прыехаць на Дні Беларусі не змог.

Карціна „Хлеб".

На выстаўцы прадстаўлены карціны з апошніх дзесяцігоддзяў, у большасці — з сямідзесятых і васьмідзесятых гадоў. Работы падабраны так, каб паказаць творчы працэс аўтара, пошукі ім свайго я ў мастацтве, шырыню запікаўленняў, адносіны да слаўнай гісторыі свайго народа, яго культурнай спадчыны і да актуальных праблем нашага часу.

Цэнтральнае месца ў выставачнай зале займае „Партызанская мадонна" II, мінская. Намаляваў яе мастак у 1978-79 гадах, як бы пераацэньваючы папярэднюю сваю „Партызанскую мадонну", створаную ў 1964 годзе. Невыпадкова аўтар звяртаецца тут да класічнай тэмы мацярынства ў цяжкія часы выпрабаванняў. Такім манументальным спосабам аўтар спявае гімн чалавечнасці, яго марам аб шчасці і спакойным жыцці. У вобразе мадонны — гераічнае мінулае роднай Беларусі.

Тэму барацьбы з захопнікамі знаходзім на выстаўцы ў карцінах „Партызаны", „Камсамольцы", „Клятва камсамольцаў" (Прэмія Ленінскага камсамола), „Адыходзячая ў ноч". „Дзеці вайны" і іншыя.

Шмат увагі аўтар прысвячае тэме звычайнай будзённай працы, радасці з новага ўраджаю, звычайнай духоўнай прыгажосці чалавека. Да такіх работ трэба залічыць на выстаўцы „Хлеб". „У полі". „Дзяўчыну з капустай". „Куст руж", а таксама партрэты настаўніка Гаўрыленкі і жонкі аўтара. Героі гэтых карцін поўныя ўласнай годнасці, адчуваецца іх гармонія з прыродай, нейкі філасофскі падыход аўтара да постацей. Гэтаму спрыяе і вельмі характэрная каларыстыка.

Сваю даніну сэрца для роднай беларускай культуры адводзіць аўтар у вобразах волатаў беларускай літаратуры — Янкі Купалы і Якуба Коласа. Іх партрэты, а таксама карціна „Сяўцы" напісаны былі на 100-годдзе іх нараджэння, якое святкавала вельмі ўрачыста ўся Беларусь.

Свой публіцыстычны голас у барацьбе за мір, супроць былога і нарастаючага фашызму выказвае аўтар у трыпціху „Агрэсія". У ім тры асобныя карціны. Сюжэты для іх узяты проста са старонак газет. Трыпціх — гэта адзінае цэлае ў задуме выразу, падабенства ў плане, у канструкцыі вобразаў, а розніца — у прыкладах, у часе падзей. Гэта тры расстрэлы — гітлераўцамі непакорных людзей, амерыканцамі — в'етнамскай дзяўчынкі і забойства жанчын і дзяцей у адной з ліванскіх вёсак. Трыпціх „Агрэсія" — гэта асабісты пратэст аўтара супраць насілля, фашызму, забівання.

Жывапіс М. Савіцкага не патрабуе тлумачэння. Карціны самі гавораць за сябе. Яны напісаны не толькі рукою, пэндзлем, але перш за ўсё сэрцам сына свайго народу.

Міхась Савіцкі.

Сёння Міхась Савіцкі — гэта не толькі вядомы мастак, але і настаўнік маладых майстроў, і актыўны дзеяч. Ён дэпутат Вярхоўнага Савета БССР, сакратар праўлення Саюза мастакоў БССР, лаўрэат шматлікіх дзяржаўных узнагарод.

А яго выстаўка ў Варшаве — гэта вялікая прыемнасць не толькі для вызначцаў мастацтва, але і для звычайнага гледача.

Яніна Чэрнякевіч

ДЗЕЛЯ ЖЫЦЦЯ

Пад патранатам Беластоцкага камітэта абаронцаў міру 20 мая 1986 г. у Беластоку адбылася Міжнародная сесія „Хрысціянская моладзь для справы міру".

Удзельнічалі: прадстаўнікі праваслаўных цэркваў Балгарыі, Чэхаславакіі, Югаславіі і Фінляндыі, а таксама — ад пратэстанцкага касцёла ў Швейцарыі.

Сесія ўлілася ў шырокую плынь шматлікіх пачынаў у абарону міру, якія з нагоды Міжнароднага года міру, аб'яўленага ААН, безупынна наладжваюцца ў нашай краіне. Праваслаўная царква ў Польшчы, ды асабліва кіраўніцтва Беластоцка-Гданьскай епархіі, у гэтых пачынах прымае вельмі дзейсны ўдзел. Выступаючы з прывітальным словам, епіскап Савва адзначыў, што ідэя міру з'яўляецца пуцяводнай ідэяй праваслаўнага веравызнання.

Прафесар Пётр Борань, старшыня Ваяводскай рады ПРОН, пажадаў усім удзельнікам гэтай сесіі, каб людзі на зямлі заўжды разам згодна жылі, але каб ніколі разам не паміралі.

Праграма сесіі была вельмі багатая. Канцэнтравалася яна вакол двух асноўных дакладаў. Аб евангелічных прадпасылках міру ды яго значэнні ў жыцці хрысціяніна гаварыў айцец Георгій Тафілюк, а пра эканамічныя і біялагічныя вынікі гонкі ўзбраенняў вельмі ж наглядна расказаў прафесар Базыль Чэчуга — загадчык Кафедры біялогіі Беластоцкай медыцынскай акадэміі, які адначасова з'яўляецца старшынёю Беластоцкага камітэта абаронцаў міру.

„Беручы пад увагу актуальныя цэны, — гаварыў праф. Чэчуга, — дык замест аднаго сучаснага бамбардзіроўшчыка можна было б пабудаваць 30 васьмікласных школ, а адна зенітка каштуе столькі, што 15 месяц у навейшай бальніцы, за адну падводную лодку заплаціць трэба 55 тысячамі тон пшаніцы, (...) а замест адной атамнай падводнай лодкі можна пабудаваць 50 жылых блокаў, у кожным з якіх змясцілася б па сто кватэраў, або 25 бальніц са 100 ложкамі ў кожнай..."

Падобных красамоўных прыкладаў дарэмнай затраты чалавечага багацця прафесар Б. Чэ-

(Працяг на стар. 7)

(Працяг са стар. 1)

СКАЖУ ТАБЕ, БЕЛАСТОК

яму ніадкуль! Гаруй і гаруй — каб той, у каго грошы, болып багацця меў. І падпанку напахнёнаму дзеля пацехі над намі, а драбноце нахлебнікаў буржуйскіх ганьбу нашаму чалавеку па свеце шырокім учыняць. Кацісся рубель залаты, ды не ў твае рукі. Шумелі тратуары падфранцужаныя, ды нават і кроку не ступіў ты на іх. Гуркацела тэхніка веку ды не ў тваю, беларусе, карысць, не тваю кішэню яна набівала.

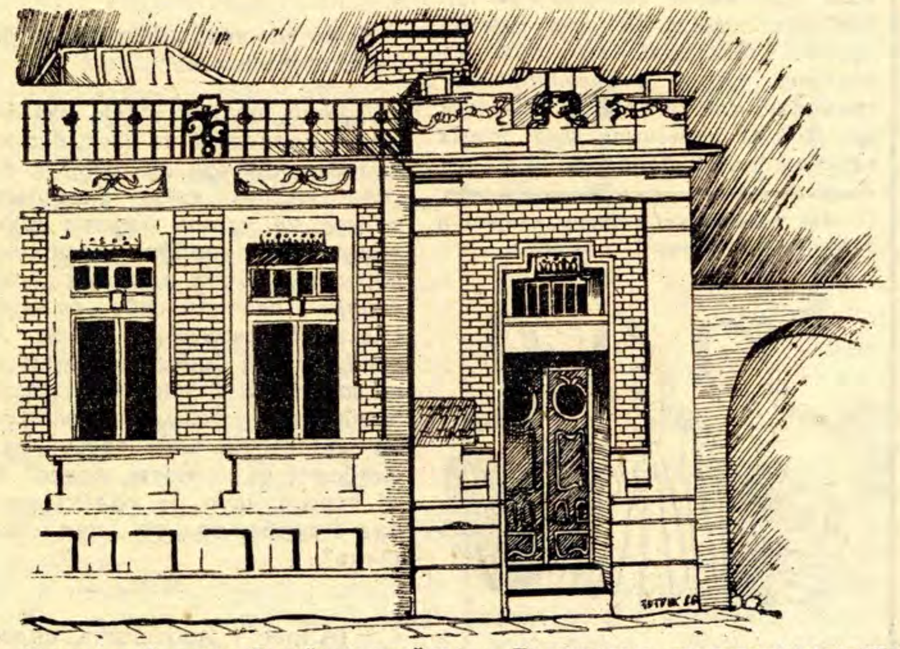
Ужо звыкся ты збоку стаяць, бо і з чым жа табе гэта ў людзі падавацца? Дай Бог патрухаць хоць за імі неўпрыкмет, і не адагнаным, яшчэ і сабакамі нацкаваным... Час часоў вірыў на плошчах гарадскіх, дужаўся на барыкадах, і дурэў у войнах грымотных чужых з чужымі за чужое. А табе аплявуха за тое гістарычная дасталася, нам морднік і голад, холад і паморак. Быў рады, калі пацярухі якое мог на хлеб сабе ў жорнах намалоць і за грашак нікудышні, як дурань, напрацавацца на гультая якраз пануючага.

Не магло ж усё тое не адмяніцца, не прамінуць.

Лёс не без справядлівасці, а люд не без долі. Сны народныя збываюцца. Што байкаю бывала, яваю сталася. Нам яшчэ б аднаго цуду ў падзеях трэба — дастойнасці беларускай! Народам іншым мы, бы дзівакі якія, што топчуць з балотам сваё. А хочам жа людзьмі звацца, як бы не разумеючы, што так паводзячы сябе — гэта немагчыма. Апраўдваемся: у спадчыну дасталі — галоту і цямнотчасць, на чым жа тады будаваць гордасць, чым хваліцца? А я пытаю: без нашага ж няшчасця вырaслі б тыя суседскія традыцыі даўней, якія як жа асляпляюць нас сучаснай сваёй развітасцю?...

Дык няхай красуецца свята беларускае на праменадах беластоцкіх — песні роднай лёт, мовы матчынай чароўнасць, чалавечнасць чалавека беларускага! І паставім мы помнік скібцы хлеба чорнага, самы беларускі з беларускіх помнікаў, і самы патрэбны цэламу чалавецтву.

Сакрат Яновіч, чэрвень 1986 г.

Уваход у будынак Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Беластоку. Графіка У. Петрука.

© PDF: Kamunikat.org 2023 © PDF: Kamunikat.org 2023

© PDF: Kamunikat.org 2023 © PDF: Kamunikat.org 2023

І песню родную люблю я...

Падаем найбольш папулярныя песні, якія пачуюцца ў нядзелю 15 чэрвеня г.г. у беластоцкім Амфітэатры.

Спявае Гарадоцкі хор

МОЙ КРАЙ БЕЛАРУСКІ

Паводле Н. Гілевіча, музыка І. Кузняцова

Мой край беларускі, старонка мая,
Сыноўняга сэрца надзея,
Мне радасна сёння, што доля твая
Пад сонцам вясны маладзее.
Ты матчынай песняй у сэрцы жывеш,
Як шчасцем, табой даражу я,
Мне любая Нараў твая, Белавеж,
І Супрасль, твая прыгажуня.
Ад сіняга Буга да плёсу Дняпра
Твае не акінеш прасторы,
Сястра Украіны, Расіі сястра,
Ты з імі і ў шчасці і ў горы.
О, край беларускі, старонка мая,
Сыноўняга сэрца надзея,
Мне радасна сёння, што доля твая
Пад сонцам вясны маладзее.

Спявае саліст з Гарадка Юрый Налівайка

ПРЫХОДЗІЦЬ ПАМЯЦЬ

Я перад вамі з памяццю сваёй —
Аднаму мне бывае цяжка з ёй.
Ідзе яна за мною след у след,
ідзе за мною многа зім і лет.
Находзіць памяць у цішы начной —
прыходзіць памяць з ранняшняй зарой.
Убачу, як заход гарыць ў агні
і ўспомню тыя ночы, тыя дні.
Я перад вамі з памяццю сваёй —
навечна мне запомніўся той бой,
дзе сябра я выношу з-пад агню,
дзе ўбачыў зблізку смерць упершыню.
Находзіць памяць у цішы начной —
прыходзіць памяць з ранняшняй зарой.
Мне часам груз яе не па плячы,
Парой не знаю, як ёй памагчы.
Я перад вамі з памяццю сваёй,
Мне трэба падзяліцца з вамі ёй,
я перад вамі з памяццю сваёй.

Спявае Беластоцкі хор „Каласкі“

ЧОРНЫЯ ВОЧКІ

Словы і музыка А. Шыдлоўскага

Чорныя вочкі, пара ўжо спаць!
Заўтра з зарою трэба ўставаць.
Ужо гукае вясна ў дуброве, 2 разы
Выйдзем дружна ўсе працаваць.
Ах, не завіце спаці вы мяне.
Ціха, чароўна так на дварэ.
Мілы Андрэйка і салавейка 2 разы
Не пускаюць у хату мяне.
Па-над зямлёю ўзышла зара,
Свеціць, іскрыцца ў полі раса.
Людзі выходзяць — песню заводзяць. 2 разы
Час да працы, час і пара!
Усё расцвітае, вясна шуміць,
Як, чорныя вочкі, вас не любіць?
Усюды раздольна, дышыцца вольна 2 разы
Сэрца б'ецца, хочацца жыць.

Спявае мужчынскі калектыў „Звон“ з Беластока

КУПАЛІНКА

— Купалінка, купалінка, цёмная ночка.
Цёмная ночка, а дзе ж твая дочка?
— Мая дочка ў садочку, ружу поліць,
Ружу поліць, ружу поліць, біс
Белы ручкі коліць.
Кветачкі рвець, вяночкі в'ець.
— Наце ж, наце ж вам, дзяўчаткі, біс
Усім па вяночку.
— Купалінка, купалінка, цёмная ночка,
Цёмная ночка, а дзе ж твая дочка?

Спявае мужчынскі калектыў „Звон“ з Беластока

ЛЮБЛЮ НАШ КРАЙ

Словы К. Буйло, музыка народная

Люблю наш край — старонку гэту,
Дзе я радзілася, расла,
Дзе першы раз пазнала шчасце, 2 разы
Слязу нядолі праліла.

Люблю народ наш беларускі,
Хаціны ў зелені садоў,
Залочаныя збожжам нівы, 2 разы
Шум нашых гаяў і лясоў.

І песню родную люблю я,
Што дзеўкі ў полі запяюць,
А тоны голасна над нівай 2 разы
Пераліваюцца, плывуць.

МАЛАДЫМ БЕЛАРУСАМ

**Давайце, сябры маладыя,
Адкінем хмурнасць, ветраломы,
Шэрасць дня пакрыем квеццем
І з мудрасцю людзей свядомых
Выйдзем на шлях са сцежак вузкіх,
А над зямлёй сардэчнай, роднай
На вышыню паднімем горда
Спеў харавы наш беларускі.**

ЮРКА БАЕНА

Спявае жаночая група калектыву „Васілёчкі“ з Бельска-Падляшскага.

ЗОРАЧКА

Словы і музыка А. Шыдлоўскага

Зорачка ясная ў небе гарыць,
Вечна трывожна яна зіхаціць,
Вечна маўклівa глядзіць з вышыні,
Быццам шукае кагось на зямлі.

Можа шукае, а можа і не,
Толькі люблю я глядзець на яе,
Можа таму я начамі не сплю,
Любую зорку шукаю маю.

Хочацца зорку такую знайсці,
Каб непагасна свяціла ў жыцці,
Радасць і шчасце каб сэрцу дала,
Век неразлучнай са мною была.

Спявае Гайнаўскі беларускі хор

ОЙ, У ПОЛІ КРЫНІЦА

(Беларуская народная песня)

Ой, у полі крыніца —
Там халодна вадзіца, вадзіца.
Ой, у полі крыніца —
Там халодна вадзіца.

Там журавель воду піў,
Не напіўся — скалаціў, скалаціў.
Там журавель воду піў,
Не напіўся — скалаціў.

Ой, у лесе пад дубком
Стаіць дзеўка з казаком, з казаком.
Ой, у лесе пад дубком
Стаіць дзеўка з казаком.

Вецер дубам шастае,
Хлопец дзеўку пытае, пытае.
Вецер дубам шастае,
Хлопец дзеўку пытае:

— Дзяўчынaчка, чыя ты?
Ці не выйдзеш гуляці, гуляці?

— Не пытайся, чыя я,
Як ты выйдзеш, выйду я! 2 разы
Ой, я-я!
Не пытайся, чыя я,
Як ты выйдзеш, выйду я!

Спявае салістка калектыву „Васілёчкі“ з Бельска-Падляшскага Валянціна Мароз.

ДОКТАР

(Беларуская жартоўная песня)

Не знаю, чым я захварэла
І ад чаго занемагла?
Хвароб цяпер ўсялякіх многа,
Учора ў доктара была.
А доктар гэты маладжавы,
Такі прыгожы ды ласкавы,
Пра ўсё раскажа, распытае
І так мяне ўжо аглядае!
Шукае тую ён хваробу,
А я дышу яму, дышу!
А ён ні то што там вантробу,
Здаецца, бачыць і душу.
А потым трубку ён паложыць,
Да сэрца вуха як прыложыць,
Мае галубанькі, дык вось,
Сама не знаю што са мной.
Такімі чарамі ён лечыць,
Што нежывое затрапеча!
На дзесяць год памаладзела,
Здаецца, з ім бы і сядзела.
Ён даў мне гузічкаў блішчастых,
Прапаў той кашаль задзірасты.
І смачна ем і добра спіцца,
І кожну ночку доктар сніцца. — біс

Спявае Люба Гаўрылюк — салістка хору „Каласкі“

ЦЯЧЭ ВАДА Ў ЯРОК

Цячэ вада ў ярок — 2 разы
кладачку занясло.
Кладачка тоненька,
вада халодненька, 2 разы
а я малодзенька.
Вочы мае чорны, 2 разы
Чаго вы хочаце,
бо я вады ўняла, 2 разы
каго вы любіце?
Іванка не прышоў, 2 разы
я да яго пайду.
Вадзіцы з крыніцы 2 разы
Я яму аднясла.
Вады піць не буду, 2 разы
вадзіца чараўна.
Люблю Марусю я — 2 разы
Маруся суджана.
Цячэ вада ў ярок — 2 разы
кладачку занясло.
Кладачка тоненька, 2 разы
вада халодненька,
а я малодзенька.

Спявае мужчынская група Гайнаўскага хору.

РЭКРУЦКАЯ

(Беларуская народная песня)

Сівенькі галубчык
Садзіўся на дубчык.
Вочы яго ясны,
Бровы яго чорны, 2 разы
Дабряы каня да вяконька.

Коніка сядлае,
Каня варанога.
Асядлаўшы каня,
Каня варанога, 2 разы
Да сам з двора выязджае.

Ой, яго мілая
Плакала, рыдала.
Плакала, рыдала,
Слёзы ўцірала 2 разы
Да сваёй праваю рукой.

Плакала, рыдала,
Слёзы ўцірала.
Слёзы ўцірала
Лентай галубою 2 разы
Да сваёю русаю касой.

— Калі ж, мой міленькі,
Ка мне ў госці будзеш?
— Пачакай, мілая,
Душа дарагая, 2 разы
Ой, да роў-а, роўна тры гады.

© PDF: Kamunikat.org 2023 © PDF: Kamunikat.org 2023

© PDF: Kamunikat.org 2023 © PDF: Kamunikat.org 2023

БАГАТЫ КОНКУРС ПЕСНІ

У сонечную нядзелю 18 мая адбыўся чарговы конкурс „Беларуская песня-86“ для школьнікаў. Аб яго выніках інфармавала ўжо „Зорка“. Сёння мне хочацца падзяліцца сваімі ўражаннямі і думкамі.

Галоўнае, што з радасцю падкрэсліваю, — гэта масавасць. Такой колькасці ўдзельнікаў не памятаю ад пачатку арганізавання гэтага мерапрыемства. Сёлета на конкурс прыехала 144 удзельнікі з 30 школ Беласточчыны. Конкурс працягваўся амаль цэлы дзень. Усе — і дзеці, і дарослыя — былі змучаны неміласэрна. Находзіла нават думка: навошта было тыпаваць на цэнтральны агляд столькі ўдзельнікаў? Але тут жа яе збівала іншая: не ўяўляю, каго б магло не быць на гэтым аглядзе? Конкурс быў вельмі роўны, на даволі высокім узроўні, і доўга вымушана была дыскутаваць камісія, каб сказаць сваё рашаючае слова аб месцах.

Добра, што конкурс адбываўся ў Бельску. І нават не таму, што большасці ўдзельнікаў там было проста бліжэй даехаць. Бельскія дзеячы падышлі з вялікім сэрцам да гэтага мерапрыемства для дзяцей. Аб'ядналі сілы бельскага аддзела БГКТ (старшыня Васіль Ляшчынскі, дырэктар школы № 3 у Бельску) з Домам культуры (дырэктар Сяргей Лукашук, вядомы ўжо ў нашым асяроддзі кіраўнік добрых і шматгадовых мастацкіх калектываў).

Упершыню ў гісторыі дзіцячых конкурсаў песні амаль палова ўдзельнікаў (увесь раён Бельшчыны) спявала з рухомым мікрафонам у руках у суправаджэнні сапраўднага, сучаснага дарослага аркестра, як сапраўдныя артысты. Ці ж гэта не радасць, не вялікая падзея, не перажыванне для дзіцяці?

Дзеці з іншых раёнаў не маглі спяваць з аркестрам, бо не было магчымасці саспявацца раней. Але ўжо сам мікрафон у руцэ саліста дадаваў яму ўпэўненасці, а голасу — сілы.

Некалькі слоў аб выглядзе ўдзельнікаў. Наогул, адчувалася агульная культура нашага грамадства, дбайнасць пра выгляд

(Працяг на стар. 8)

Памятны здымак дзяўчынак з Дашоў разам з настаўніцай Валянцінай Дудай.

НАСТАЎНІКІ РОДНАЙ МОВЫ

Людміла Паўлік

Усё тое, што роднае, што блізкае, што спадарожнічае з маленства, моцна яе хвалюе і захапляе.

— Люблю я родную мову і з любоўю навучаю ёй дзяцей. Гэта мова нашага асяроддзя. Мне здаецца, па-сапраўднаму жывем толькі тады, калі трымаем цесную сувязь з родным асяроддзем, калі адчуваем пульс усяго дарагога, без чаго жыццё было б шэрым, збяднелым, — гаворыць настаўніца беларускай мовы з падставовай школы ў Райску (Бельская гміна) Людміла Паўлік.

Яна паходзіць з суседніх Гацькоў. Добра ведае сялянскую псіхіку, людзей, іх звычаі і традыцыі. Лёгка ёй працаваць пасуседску. У Райску любяць песню, любяць усе віды мастацкай самадзейнасці. Існуе там харавы калектыў. У мясцовай школе на высокім узроўні беларускае мастацкае слова.

У бягучым навучальным годзе пад кіраўніцтвам настаўніцы Людмілы Паўлік, якая мае за сабою 18-гадовы педагагічны стаж, але ў Райску навучае першы год, школьнікі з хваляваннем рыхтаваліся да ўрачыстасці, звязанай з навагодняй ёлкай. І песні родныя добра ў іх выходзілі, і пастаноўка „Міхалка“ выклікала шмат эмоцый. Мастацкая частка ў ёлачны дзень была з задавальненнем успрынята і бацькамі, і настаўнікамі, і ўсімі школьнікамі.

Школьнікі з Райска сёлета ўдзельнічалі ў конкурсах — тэатральным і песенным, якія былі арганізаваны Галоўным праўленнем БГКТ і Куратoрыяй асветы і выхавання. Сярод пяціасабовай харавой групы, якая прыехала ў Бельск на фінальны конкурс, добра праявіў свае здольнасці і сын настаўніцы Артур Паўлік, якому маці вышыла і пашыла народную беларускую кашулю.

Як штогод, школа рыхтуецца ўрачыста адзначыць трагедыю вёскі з 16 чэрвеня 1942 года. У гэты дзень гестапаўцы забілі тут 141 чалавека. Наймалодшаму з расстраляных было 14 год, а найстарэйшаму — 80 год. Усе будынкі ў вёсцы былі спалены, уключна з царквою. Былі завалены калодзежы, а вуліца была заарана. Вёска была скрэслена з карты. Да гэтай сумнай 44-ай гадавіны рыхтуюць школьнікі выступленні на польскай і беларускай мовах. Традыцыйна ўжо школьнікі ідуць з кветкамі на брацкую магілу сваіх бабуляў і дзядуляў.

Міхась Хмялеўскі
Фота аўтара

ДЗЕНЬ „Д“

Асталіся ў памяці асобныя малюнкі, запоўненыя агнём, дымам, грукатам, стогнам і крыкам параненых.

— Гэтую гару Касіна найчасцей атакавалі мы ноччу, калі немцы не маглі дакладна назіраць за польскім войскам з вышыні манастырскага піку. Кожная атака папярэджвалася змасаваным гарматным абстрэлам. Памятаю, што нашы абкладвалі варожыя пазіцыі такім густым агнём, што адзін снарад прыпадаў на кожны квадратны метр зямлі. Здавалася, што пасля гэтакай агнявой навалы не можа на баку ворага астацца ўжо нічога жывога. Але гітлераўцы сядзелі ў глыбокіх пячорах, за жалезабетоннымі абароннымі збудаваннямі, за высокімі скальнымі глыбамі. Калі спынялася артылерыйская падрыхтоўка, пакуль змагла дабрацца да іх наша пяхота, яны зноў гатовы былі прывітаць наша войска шквальным агнём...

Дзень, у якім 2 Польскі Корпус меў рушыць у атаку на Монтэ-Касіна, штабоўцы назвалі днём „Д“.

А 5-ай гадзіне пасля абеда 11 мая 1944 года ўсе часці 2 Польскага Корпуса даведаліся, што настаў гэты спадзяваны і пажаданы дзень „Д“. Падрыхтоўка да першага ўдару зацягнулася амаль да поўначы. У 11 гадзін ночы адазваліся гарматы саюзнікаў. Каб вораг не даведаўся, у якім раёне рыхтуецца рашучы ўдар, артылерыйская падрыхтоўка вялася па ўсяму фронту — ад Аквафондата да Турынскага мора, які займалі 8 і 5 брытанскія арміі. Звыш тысячы гармат на працягу сарака мінут без перапынку малолі зямлю і скальныя глыбы ў раёне варожых умацаванняў.

Праўдападобна, менавіта гэтую гарматную атаку артылерыі саюзнікаў запамятаў на ўсё жыццё Бартнічук — сапёр 5-ай Крэсавай дывізіі пяхоты. Яго дывізія не вяла непасрэднай атакі на манастырскую гару. Для яе камандаванне паставіла іншае заданне, каб яна авалодала суседнімі горнымі хрыбтамі і дапамагла 3-яй Дывізіі карпацкіх стралкоў, салдаты якой атакавалі менавіта Монтэ-Касіна.

Калі замоўклі гарматы, а першай гадзіне ночы рушылі ў атаку салдаты 2-га Польскага Корпуса. Бітва прадаўжалася са зменным шчасцем аж да 18 мая 1944 года, значыць, роўна тыдзень часу. У 9 гадзін 40 мінут 18 мая 1944 года патруль 12 палка падольскіх уланаў дабраўся ўрэшце да развалін монтэ-касінскага манастыра і ўзняў там пераможны бела-чырвоны сцяг.

Аўтары дакументальнай апрацоўкі „Барацьба палякаў на захадзе 1939-1945“, ацэньваючы вынікі монтэ-касінскай бітвы, сцвярджаюць:

„На працягу сямі дзён змаганняў за горны масіў Монтэ-Касіна 2-гі Польскі Корпус праявіў неверагодную адвагу, каб гэтая бітва закончылася паспяхова... Галоўны яе націск клаўся ў першую чаргу на пяхоту і сапёраў. Інтэнсіўныя баявыя змаганні ў вельмі цяжкім горным раёне, пры пастаянным нервовым напружанні знясілілі салдат фізічна і маральна. Перамога далася коштам вялікіх крывавых затрат, перш за ўсё ў батальёнах пяхоты і сапёрскіх часцях. У 3-яй Дывізіі карпацкіх стралкоў затраты склалі 1571 салдат, у 5-ай Крэсавай дывізіі пяхоты выйшлі са строю 2174 салдаты. Вялікія затраты аднатаваны таксама і сярод каманднага саставу...“

© PDF: Kamunikat.org 2023 © PDF: Kamunikat.org 2023

© PDF: Kamunikat.org 2023 © PDF: Kamunikat.org 2023

ПАЎСТАЕ З ПАПЯЛІШЧАЎ

У Чыжах на Гайнаўшчыне 6 мая г.г. адбылася ўрачыстая закладка краевугольнага каменя пад новую царкву Успення Прачыстай Дзевы Марыі. У гэтым адметным акце прынялі ўдзел Праваслаўны Мітрапаліт Варшаўскі і ўсяе Польшчы а. Васілій, Гайнаўскі благачынны а. Антоній, ігумен Валаамскага манастыра а. Панцеляймон і святар Лева Ільтоля з Фінляндыі, духавенства з многіх прыходаў Беласточчыны, вялікая колькасць людзей.

Набажэнства служыў мітрапаліт Васілій, у казанні звярнуўся ён з заклікам працаваць для агульнага дабра, свайго асяроддзя, рэгіёна і краіны. „Вынікі гэтай працы, — заўважыў мітрапаліт, — узбагацяць духоўна і матэрыяльна не толькі тых, хто працуе, але і ўсё наша грамадства“.

Новая царква паўстае на месцы, дзе ад паловы XVII стагоддзя красаваўся старажытны храм, які згарэў у ноч з 28 на 29 жніўня 1984 г. Гэта быў каштоўны помнік беларускай архітэктуры. Збудавалі яго мясцовыя ўмельцы-цесляры, аздобілі насценнымі абразамі народныя мастакі, алтар і іншае абсталяванне выразьбілі тутэйшыя разьбяры. Выдатным аб'ектам цікавіліся гісторыкі мастацтва, турысты, ён быў вядомы ў нашай краіне і па-за яе межамі.

Варта падкрэсліць, што традыцыі царквы ў Чыжах вядуцца ад пачатку XVI стагоддзя. У тым часе тут былі паселены каралеўскія бортнікі і асочнікі-стральцы для аховы Бельскай пушчы. У дакументах з канца XVI стагоддзя гаворыцца пра царкву Успення ПДМ. Гэты храм згарэў у 60-х гадах XVII ст., і на яго месцы была пабудавана царква, якая больш за 300 год здобіла Чыжы і іх ваколіцу. 6 мая 1986 г. прыхаджане Чыжоўскай парафіі пачалі ўзводзіць трэці ў гісторыі храм. Спадзяемся, што ён будзе стаяць таксама доўгія стагоддзі, як і папярэдні, і захапляць усіх сваёй прыгажосцю.

Грамадскі камітэт пабудовы новай царквы ў Чыжах звяртаецца з просьбай да ўсіх людзей добрай волі ўплочваць свае ахвяраванні на конта: Komitet Budowy Cerkwi w Czyżach, Oddział Banku Spółdzielczego w Czyżach, Nr konta 905549-606-136-6.

Антон Мірановіч
Фота В. Андрэйчука

Праваслаўны Мітрапаліт Варшаўскі і ўсяе Польшчы а. Васілій пасвянціў краевугольны камень пад новую царкву ў Чыжах.

На ўрачыстасць заснавання царквы Успення ПДМ у Чыжах сабралася многа народу.

Разам затраты 2-га Польскага Корпуса ў час яго баявых змаганняў у Італіі летам 1944 года склалі 2300 салдат забітых і больш за 8500 параненых. Было яшчэ звыш паўтысячы загінуўшых без ведама, але ў нямецкую няволю ніхто з польскіх жаўнераў не трапіў.

Бартнічук кажа, што з яго роты, якая спачатку налічвала звыш 300 чалавек, асталося ўсяго 80 поўнаспраўных салдат.

— І я нашу вось трывалую памятку з гэтай бітвы, — заяўляе ветэран, падцягнуўшы аж за калена калашыну сваіх нагавіц. Гляджу. Пад самым каленам сапраўды застаўся яму на памяць шырокі рваны шрам.

— І вось тут таксама, — ён адхіляе каўнер сваёй кашулі, каб падобныя рубцы змог я ўбачыць на яго грудзях. — Гэта ад мінных асколкаў, — паясняе. — Было гэта так: калі пяхота ішла ў атаку, дык папярэджвала яе сапёрная разведка, каб ачысціць дарогу ад мінаў, каб маглі прайсці і людзі, і баявая тэхніка. А тут ноч, нічога не відаць, а калі немцы запусцяць ракеты, дык і самому трэба хавацца. І здарылася аднойчы пад гэтым жа Монтэ-Касінам, што міна разарвалася ў сябра проста ў руках, калі прабаваў ён яе абяззброіць... Зараз, каторы гэта? — задумаўся дзядуля. — Здаецца, гэты з Кляшчэляў, Вярбіцкі ці Гладскі... Абодва яны спачываюць у італьянскай зямлі. Там жа і Пура астаўся, з вёскі Сычы, што па-суседску з Грабаркай. Хай гэтая зямля пухам ім будзе...

Ён абцёр няпрошаную слязу і прадаўжаў:

— Бачыце, вось тут гэта чорненькая пляма? — паказаў мне левую руку. — Гэта таксама асколачак з-пад Монтэ-Касіна. У шпіталі яго не чапалі, дык так ён і астаўся мне на памятку. Часам толькі болем адазвецца, калі пагода мае мяняцца...

— А па шпіталях доўга давялося вам бадзяцца? — пацікавіўся я.

— Што вы?! — усклікнуў былы ваяка. — Нейкім магнітам павыцягвалі мне асколкі, пазашывалі, што трэба было зашыць, а праз тыдзень часу — вон назад у страявую! Я яшчэ паспеў паваяваць і ў Паўночнай Італіі. Я сваю ваячку закончыў, — сцвярджае Бартнічук, — у Венецыі. Гэта я добра памятаю, бо другога такога горада, каб амаль цэлы стаяў на вадзе, дык я ніколі дагэтуль не бачыў, хаця давялося мне бадзяцца амаль па цэлай Еўропе і Азіі. З Венецыі паслалі нас на адпачынак, а пасля адпачынку пагрузілі ў эшалоны ды чамусьці праз Францыю і Швейцарыю павезлі ў Англію, ды абсталявалі недалёка ад Лондана...

І так закончыўся гэты дзень „Д“ для Івана Бартнічука, ды пачалося змаганне за лёс, за душу і будучыню параненага салдата. Але гэта ўжо зусім іншая справа і патрабуе яна асобнага расказу, пра гэта ўжо наступным разам.

Віктар Рудчык

(Працяг са стар. 4)

ДЗЕЛЯ ЖЫЦЦЯ

чуга прыводзіў вельмі ж многа. Для прыкладу, практычныя амерыканцы падлічылі, што на забіццё аднаго чалавека ў час другой сусветнай вайны спатрэбілася каля 80 тысяч долараў. Каб раней кожнаму з гэтых забітых даць такую суму ў яго асабістае распараджэнне, дык хапіла б яе на пакупку жылога дома, на яго абсталяванне і ўтрыманне шматасабовай сям'і на працягу многіх гадоў.

Гэта нічому не навучыла свету. У арсеналах розных дзяржаў накоплена ўжо столькі зброі, перш за ўсё атамнай і тэрмаядзернай, што хопіць яе, каб кожнага жывога чалавека на Зямлі забіць аж 12 разоў! Адны ЗША на свае мілітарныя патрэбы ў мінулым годзе прызначылі аж 250 мільярдаў долараў! Гэта неймаверная сума. Невялікая яе частка хапіла б на тое, каб прадухіліць шматлікія беды, якія зараз праследуюць многія мільёны людзей на свеце, асабліва ў Афрыцы і Паўднёвай Амерыцы. Паводле доследаў сусветнай арганізацыі здароўя, кожны год ад голаду памірае на свеце ўсё яшчэ каля 15 мільёнаў чалавек, а 450 мільёнаў пастаянна недаядае. Цяжка нам у гэта паверыць, але гэта праўда. А тым часам чалавек чалавеку, замест дапамагчы, рыхтуе ўсё болей дасканалую смерць. Нават касмічную прастору сабраўся ўжо прыстасаваць дзеля смерці, а не дзеля жыцця. Вайна, страшэнная атамная вайна, можа ўзнікнуць зусім нечакана, а нават цалкам выпадкова. Праф. Б. Чэчуга прааналізаваў сем магчымых варыянтаў узнікнення атамнага канфлікту. І таму трэба рашуча і паслядоўна змагацца за спыненне гонкі ўзбраенняў, за ліквідацыю атамных арсеналаў. У гэтым сусветным клічы дзеля жыцця, а не дзеля смерці ўзяла ўдзел і беластоцкая міжнародная сесія, якая згодна аб'яднала духоўных і свецкіх людзей. Яе ідэі падтрымалі таксама замежныя госці, якія выступілі з дакладамі ад сваіх краін і веравызнанняў.

Узяў голас і сакратар Галоўнага праўлення БГКТ Віталій Луба, які адзначыў, што кожны чацверты беларус аддаў сваё жыццё ў час апошняй сусветнай вайны і таму беларусы добра ведаюць цану міру, а БГКТ, як арганізацыя беларусаў, пражываючых у Польшчы, заўжды стараецца замацоўваць ідэю мірнага сужыцця народаў і ідэю сяброўства. І таму Беларускае таварыства ад самага пачатку дзейсна ўключылася ў праграмную працу Патрыятычнага руху нацыянальнага адраджэння. Матыў змагання за мір спадарожнічае ўсім культурным і грамадскім мерапрыемствам, якія наладжвае БГКТ. Калі грымяць песні, дык маўчаць гарматы. А нашы песні гучаць на многіх фэстах, можна іх паслухаць таксама і ў час свята беларускай культуры, якое БГКТ для жыхароў Беластока наладжвае 14-15 чэрвеня гэтага года.

В. Рудчык

© PDF: Kamunikat.org 2023 © PDF: Kamunikat.org 2023

© PDF: Kamunikat.org 2023

(Працяг са стар. 6)

БАГАТЫ КОНКУРС ПЕСНІ

дзіцяці, эстэтыку на сцэне. У гэтым сэнсе мы значна выраслі ў параўнанні з ранейшымі гадамі. Большасць калектываў мае ўжо свае ўласныя ўборы. Напрыклад, „Нашы дзеці“ з бельскай „тройкі“ сёлета прыбраліся ў сонечныя модныя сукеначкі, частка калектываў — у школьную форму (белыя блузкі і сінія спаднічкі), але большасць — у беларускія народныя касцюмы. Вельмі многа дзяцей было ў вышываных блузках ці кашулях. Дзякуючы гэтаму, звычайная, цёмная канцэртная зала бельскага Дома культуры выглядала вельмі калярова. Здабывалі касцюмы на конкурс па-рознаму. Хто меў свае, іншыя пазычалі ў суседзяў, якія на конкурс не ехалі. Асабліва шыкоўна блішчалі навізной новыя ўборы дзяўчат з Дашоў. Я не стрымалася, каб не запытаць у настаўніцы Валянціны Дуды, якая таксама была ў такой жа прыгожа вышыванай чырвона-чорным крыжыкам блузцы, адкуль у іх такая прыгажосць. Аказваецца, дашоўскі дзіцячы калектыў „Беларусачкі“ (I месца ў конкурсе) ужо даўно і часта выступае на розных гмінных урачыстасцях. Да гэтага часу дзеці пазычалі касцюмы ад жаночага калектыву, які таксама ёсць у Дашах. Гмінныя ўлады належна ацанілі працу дзяцей і настаўнікаў і купілі ім, якраз пад конкурс беларускай песні, новыя прыгожыя беларускія касцюмы.

І яшчэ пра рэпертуар. Знайсці добрую новую беларускую песню ў нашых умовах не так проста, а ўжо дзіцячую — дык амаль немагчыма. Таму ў конкурсе для дзяцей пераважалі песні аб прыродзе, звычайныя жартоўныя, лірычныя. І, вядома, часта паўтараліся. Рэгулярна штогод уводзіць новыя песні на конкурс Сяргей Лукашук. З яго лёгкай рукі нямала дзіцячых, ды і дарослых песень, пайшло ў наш беластоцкі свет. І ў гэтым годзе яго „Нашы дзеці“ (I месца ў конкурсе) таксама спявалі зусім новыя прыгожыя дзіцячыя песні.

З зусім новым рэпертуарам выступіў таксама раён Беластока. Калектыў, салістаў і групкі дзяцей падрыхтавалі да конкурсу настаўнік музыкі Сцяпан Копа і лаўрэат конкурсу песні для дарослых Аля Дубец.

Вядома, у Беластоку ці Бельску існуюць большыя магчымасці ўзбагаціць беларускі рэпертуар. Але і тут гэта патрабуе няспынных пошукаў на працягу ўсяго года. А настаўнікі вясковых школ знаходзяцца ў гэтым сэнсе ў вельмі цяжкой сітуацыі. Ужо не адзін раз гаварылася пры розных нагодах аб выданні беларускага спеўніка з дзіцячым рэпертуарам. І далей нічога не чуваць. Можа ГП БГКТ падумае аб гэтым адразу цяпер, пакуль ёсць яшчэ час? Можа ўдалося б зрабіць пры дапамозе Куратарыі хоць бы сшытак беларускіх песень як дапаможнік у навучанні беларускай мовы? Добрая песня, як і верш, — гэта таксама адзін са спосабаў на развіццё і лепшае пазнанне мовы.

Пры ўсіх цяжкасцях з рэпертуарам, з недахопам у школах настаўнікаў музыкі, з невыгодамі ў давозах дзяцей у школу і дацому, конкурс быў багаты, змястоўны і напэўна добры. Можам толькі цешыцца, што дзеці і настаўнікі так ахвотна і масава хочуць прапагандаваць і спяваць нашыя родныя песні. Ды не толькі дзеці і настаўнікі. Паслухаць добрую беларускую песню, мець касету з запісам песень у выкананні добрых калектываў стала цяпер духоўнай патрэбай значнай часткі нашага грамадства. Усё гэта нязмерна цешыць і ўпэўнівае, што наша беларуская культура на Беласточчыне будзе жыць і развівацца.

Яніна Чэрнякевіч

САЛАТЫ

Радыска з гусіным шмальцам

На некалькі вялікіх радысак бярэм адну цыбуліну, сталовую лыжку гусінага шмальцу, соль.

Радыску ачысціць, памыць у халоднай вадзе і сцерці на бурачанай тарцы. Абабраную цыбулю пасячы, змяшаць з падрыхтаванай радыскай, запраўіць растопленым шмальцам і пасаліць па смаку.

Веснавая салата

На некалькі вялікіх радысак трэба ўзяць 1 агурок, 3 сталовыя лыжкі смятаны, паўпучка зялёнай цыбулькі, лімонны сок, укроп, соль.

Радыску ачысціць, памыць і сцерці на тарцы. Свежы агурок пасячы, змяшаць з радыскай і пасаліць па смаку. Спырснуць лімонным сокам. Салату палажыць горкай на талерку, пасыпаць дробна нарэзанай зялёнай цыбулькай, паліць смятанай, зверху ўпрыгожыць пасечаным укропам.

Салата з буракоў са смятанай

На 2-3 буракі бярэм 3 сталовыя лыжкі смятаны, сталовую лыжку 3-працэнтнага воцату, соль.

Буракі, звараныя ў лупінах (каб захаваўся колер; можна дадаць крыху воцату), абабраць, сцерці на бурачанай тарцы, пасля чаго пасаліць па смаку і дадаць смятану.

Салата з гародніны пад соусам

На 1-2 бульбіны трэба ўзяць 1 бурак, 1 морквіну, 100 г свежай капусты, 80 г зялёнага гарошку, 1 агурок, 1 памідор, зеляніну, соль.

Соус да салаты: 4 чайныя лыжкі алею, палавіну чайнай лыжкі цукру, крыху муштарды, 2 сталовыя лыжкі воцату або лімоннай кіслаты, перац, соль.

Агурок, памідор дробна нарэзаць, звараны бурак, бульбу і моркву абабраць і нарэзаць. Капусту, нарэзаную саломкай, сцерці з соллю, дадаць зялёны гарошак. Усё перамяшаць, палажыць горкай на талерку і паліць салатным соусам.

Падрыхтоўка соусу: цукар расцерці з алеем. Дадаць муштарду, молаты перац, соль і сталовы воцат або лімонную кіслату. Усё добра перамяшаць.

Гаспадыня

Дарагое Сэрцайка! У № 20 (1566) ад 18 мая ты напісала пра жаніцьбу з так званага „мусу“. Ты папярэджваеш „разумнага“ Змітрука, што калі пойдзе на злосць сваёй дзяўчыне „ў танга“, то можа здарыцца так, што адна з яго сімпатый зацяжарыць, і ён будзе вымушаны з ёю ажаніцца.

А ці абавязкова? Каб быў такі абавязак ці хаця б кліч сэрца, то не было б сёння столькі безбацькоўскіх дзяцей, на якіх, даруй мне Божа, і мы ўсе вымушаны ў нейкай ступені працаваць.

Людзі сталі бестурботныя. Зрабіў дзіця — і хай яна яшчэ яму падзякуе. Быццам тая зязюля, падкідае такі сваіх дзетак тут і там: выхаваюцца неяк! А ты, дзяржава, дай!

У сувязі з гэтым мне ўспамінаецца адзін шлюб, на якім і я быў у царкве.

Во гэта дык быў шлюб!

Жаніўся ў нас мясцовы прыгажун. Маладая, з задзертым носам і жыватом пад бараду, была ў цудоўнай багатай сукенцы і ў вяночку на галаве. І, праўду скажу, была ў яе прычына, каб задзіраць нос: на гэты ж шлюб прыйшлі чатыры іншыя „нарачоныя“ яе любімага, а кожная з іх была з жыватом і плакала.

Што гэта быў за шлюб! Пакінутыя, ашуканыя дзяўчаты прыйшлі са сваімі сем'ямі. Быў гэта, можна сказаць, суцэльны плач — не радасць. Але што ж маглі яны, няшчасныя, зрабіць, калі былі бедныя! Шанцы мела толькі тая адна-адзіная, якой бацька ў пасагу даў вілу і самаход. Дык і не дзіва, што радасць яе проста распірала. Вось, дарагое Сэрцайка, як бывае, а ты гаворыш, што калі дзяўчына зацяжарыць — хлопец мусіць ажаніцца. З якой ты эпохі, Сэрцайка?..

Валодзя

Валодзя! Мая эпоха — твая эпоха, і ўсе мы прыгавораны на яе бляскі і цені. Хлопец, трэба прызнаць, быў даволі плодны, а гэта рэдка ідзе ў пары з прыгажосцю. Да таго ж быў чэрствы і бяздушны, калі толькі багацце вырашыла, у які бок скіруюцца яго пачуцці. Хаця многажонства ў нашай краіне забаронена і не мог бы ён жаніцца адразу з пяцярыма дзяўчатамі, то ўсё ж відаць, што лёс той пакрыўджанай чацвёркі быў яму абыякавы.

У гэтай справе віна таксама дзяўчат. Не веру, каб ніводная з іх не адчула, што яна ў жыцці гэтага хлопца не адзіная. Калі так здарылася, то былі гэта даволі прымітыўныя дзяўчаты. Так ці інакш, чацвёрка дзяцей на нашу галаву прыбудзе.

Толькі думаю вось і ніяк зразумець не магу, ад чаго маладую мела распіраць тая радасць. Што перамагла суперніц? Наіўная, яна думае, што, будучы мужам, яе каханы зменіцца!.. А мо думала, што зможа спакойна і шчасліва жыць, ведаючы, што на свеце бадзяецца чацвёра няшлюбных дзяцей яе мужа...

І не магла зразумець таго, дурніца, што і яе гэты валацуга выбраў выпадкова, выбраў проста як найбагацейшую, і толькі дзякуючы бацькавым грошыкам на яе галаве паявіўся спозненны вянок, а на твары радасная ўсмешка.

Сэрцайка

СОННІК

24

Выстаўка — пашырай свае веды.
Высылаць — цябе выкарыстаюць.
Вытрасці — штосьці пагражае тваёй маёмасці.
Выццё чуваць — пажар.
Вышываць — знойдзеш карысны занятак.
Выявіць што-небудзь — адкрыццё таямніцы, паступаюць з табой адкрыта і шчыра; адкрыць забойства — злачынства.
Вексель — грашовыя цяжкасці; плаціць ім — даходны занятак; падпісаць (жыраваць) — лёгкадумнасць.
Вэлюм — цябе шануюць; хтосьці ў вэлюме — асцерагайся лёгкавернасці; захутвацца — хочаш скрыць свае намеры; шлюбны — здзейсненыя мары і спадзяванні.
Вядро бачыць — пацяшэнне; парожняе — нетрывалая заможнасць; поўнае — беднасць; зачэрпваць ім — узнагарода за працавітасць.
Вязаць — судовая справа.
Вязень — не клапаціся пра будучыню.
Вялікдзень святкаваць — радасныя навіны; велікоднае яйка атрымаць — прызнанне ў каханні.
Вянок — з кветак — зважай на падлізнікаў; залаты — прыгожы жыццёвы шлях; насіць — карыстацца пашанай і паважаннем; міртавы — вяселле; віць вянок — будзеш сватам (дружкай); насіць міртавыя вянкі — радасць і шчасце; з дубовага лісця — павышэнне і важная пасада, перамога; лаўравы — пашана; насіць на галаве — асмяшэнне; нагробны — спадчына.
Вярба — добрыя даходы; ніцая (плакучая) — сумныя дні.
Вярблюд — цябе чакае цяжкая праца; лашчыць яго — табой пакарыстаюцца іншыя; наўючаны пакункамі — атрымаеш здалёк пасылку, спадчыну; сядзець на ім або ехаць — цяжкае падарожжа; біць яго — абразіць вернага прыяцеля.

© PDF: Kamunikat.org 2023

ЗОРКА

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

У школьным конкурсе „Беларуская песня-86“ сёлета ўдзельнічалі дзяўчаткі з Зуброў. Яны старанна падрыхтавалі песні і ўласнаручна нават зрабілі на галаву апаскі ў беларускія ўзоры. З імі на здымку іх настаўніца Ніна Буднік, якая шмат ім памагае ў падрыхтоўцы да выступлення на конкурсе.

Фота Я. Чэрнякевіч.

Алег Буцень

НАША АДКРЫЦЦЁ

Неадкрытых зямель больш няма. Усе самыя высокія горныя вяршыні здабыты. Мы з Максімкам ведаем, што вакол свету пешшу не абыдзеш: або ў мора трапіш, або міліцыя затрымае, але мы не параймаліся. Пісалі ж газеты аб школьніках, якія зрабілі навуковае адкрыццё: выгадавалі новы гатунак хуткаспелых памідораў. А што, мы горшыя за іх? І мы цвёрда вырашылі: лопнем, але нешта адкрыем! Можа ж здарыцца, што нейкі старэнькі акадэмік зазяваецца, нечага не дагледзіць, а мы тым часам бацбац — вось вам, калі ласка, наша адкрыццё. Добра, што?

Гэта мы з Максімкам так марылі. Вельмі хацелася нам нешта адкрыць. Толькі каб не доўга займацца гэтым. Таму што ў нас іншых спраў па горла. Адзін футбол колькі часу займае!

Неяк увесь наш клас пайшоў у лес. Ну што робяць дзеці ў лесе — усе добра ведаюць. Дзяўчаткі збіраюць кветкі, ягады або сядзяць вакол настаўніцы, слухаюць, як яна ім кніжкі чытае.

А хлапчукі звычайна ўцякаюць як найдалей, у іх у лесе свае справы, важнейшыя.

Мы з Максімкам таксама, як толькі прыйшлі ў лес, адразу ж паказалі пяткі. Пабеглі ў арэшнік, потым выбраліся з яго, шукаем сцежкі. Раптам Максімка за руку мяне цап і застыў, як статуя, толькі без п'едэстала. Я глянуў на яго і таксама спыніўся.

— Глядзі, які вялікі мурашнік.

— Цьфу! Напалохаў, — кажу, — сваім мурашнікам. Я думаў змяя.

А мурашнік і сапраўды быў вялізны, высокі. А ўпоперак — метраў з паўтара. У жыцці такога не бачыў. Падыйшлі бліжэй.

— Чуеш? — шэпча Максімка і апускаецца на калені. — Мурашы размаўляюць.

— Хто, хто размаўляе? — перапытваю.

— Мурашы, — кажа.

Прысеў і я, вушы навастрыў, вочы вылупліваю. Бачу, бегаюць мурашы па мурашніку, вусеня нейкага цягнуць, хвою, лісткі. І над усім гэтым чуецца прыглушаны гоман, як на цэнтральнай вуліцы нашага горада. Цікава ў іх выходзіць!

— Можа... Можа, гэта мы навуковае адкрыццё зрабілі? Знайшлі мурашнік, які гаворыць. Як ты думаеш, Максімка?

А ён, замест таго, каб адказаць мне, як падскочыць і наўцёкі ад мурашніка! Я — за ім. Мы так захапіліся сваім адкрыццём, што не адчулі, як нас абляпілі рыжыя мурашы. З вялікай цяжкасцю абтрэсліся мы. І зноў да мурашніка. Цікава!

— А на якой мове яны размаўляюць? — пытаюся я ў Максімкі.

— Вядома, на якой. На сваёй, мурашынай. Як бы яны разумелі адзін другога? Бачыш, яны будуюць шматпавярховы мурашнік. Трэба ж аб усім дагаварыцца: хто што будзе рабіць, на якую змену працаваць, дзе будаўнічы матэрыял браць.

— Можа гэта і так. Але як мы іх зразумеем без перакладчыка?

— Эх ты! Дзе ж ты знойдзеш такога перакладчыка? — смяецца Максімка. — Гэта нават добра, што яшчэ ніхто мурашынай мовы не ведае. А мы будзем ведаць, вывучым!

— А як жа, вывучыш! — падшпіліў я. — Сваю родную мову на тройку толькі выцягнуў. А ў іх, мабыць, і граматыка ёсць свая, і розныя там падвоеныя зычныя. Не, гэта не для мяне, — уздыхнуў я і адчуў, як страціў усялякую ахвоту вывучаць новую мову.

Пакуль мы так з Максімкам балбаталі аб мурашынай мове, я адчуў, што ў шкарпэтку залез мураш, другі папоўз па назе, трэці... Я хацеў было іх скінуць, а Максімка мяне локцем у бок — стой, маўляў, і не варушыся, навуковую работу вядзем. А паспрабуй не варушыся, калі ў іх абцугі, як у афрыканскіх кракадзілаў. Не вытрымаў я, вядома, і адбег назад. Абтрасаюся, а Максімка для навукі церпіць. Яго таксама ўжо з два дзесяткі мурашоў „даследуюць“, а ён хоць бы дзічкі — вокам не міргне. Але хутка і ён да мяне прыбег, пагрызены, але вельмі задаволены. Не дзіва, такое адкрыццё: гаворачы мурашнік!

— Ну, добра, — кажу я яму, калі мы нацешыліся па самую

(Працяг на стар 10)

Новыя вершы

Віктар Швед

МАРЫ

Калі я пасвіў ля чыгункі
Кароў маленькім хлапчуком,
Дык не было мне паратунку:
Марыў пад'ехаць цягніком.

Мара мне гэтая збылася,
Нельга ўжо жыць без цягнікоў.
Скорым аб'ехаў я ў міжчасе
Многа краін і гарадоў.

Па моры плаваў я „Баторым“,
Вазіў мяне Балтыйскі флот.
Мяне ў паднебную прастору
Не раз выносіў самалёт.

Яшчэ жыву я марай гэтай,
Пасля ўсіх зведаных дарог,
Каб хоць адзін разок
ракетай
У космас паляцець я мог.

ЧАМУ НЕ СПІШ ТЫ, МОЙ МАЛЫШ?

Чаму не спіш ты,
Мой малыш,
Калі кругом усе паснулі?
Ты ўсё крычыш,
Не замаўчыш,
Спаць не даеш сваёй матулі.

Чаму не спіш ты,
Мой малыш?
Заснуў даўно твой мілы коцік,
Заснула мыш
І спіць гладыш
На задрамаўшым старым плоце.

Чаму не спіш ты,
Мой малыш?
Заплюшчы ўрэшце свае вочы.
Хай прыйдзе сон
З усіх старон
І цішыня прыгожай ночы.

АПІЛКІ Ў ГАЛАВЕ ДАНІЛКІ

Настаўнік скардзіцца:
— Данілка,
Прысвойваць не патрапіш ведаў.
У галаве тваёй апілкі,
А розуму няма нат следу.

Данілка кажа:
— Справа густу,
Было так ад пачатку свету.
Мама сцвярджае, што там
пуста,
Калі ёсць нешта —
добра й гэта.

ГРОШЫ Ў ЗБАНЕ

Мама сказала:
— Мой Іван,
У магазін да Янука
Збегай, табе няхай у збан
Нальюць два літры малака.

— А грошы дзе твае, сынок? —
Пытае прадавец тайком.
— Схаваў я грошыкі ў збанок,
Яны вось там, пад малаком.

ПЛАЧА ДОЖДЖЫК

А дождждык плача, плача,
У шыбіны стукоча.
Спыняе сон дзіцячы,
Слязіць ад суму вочы.

Не плач, не плач, нябога,
Не рабі суму Жэньцы.
Зраблю табе дарогу,
Я адчыню акенца.

© PDF: Kamunikat.org 2023

ЗЯРНЯТКІ

ПАДРУЧНІК РОДНАЙ МОВЫ ДЛЯ ТРЭЦЯГА КЛАСА

Аўтары Лідзія Гайдук — Мікалай Гайдук

НЯПОЎНЫ ЗБАНОК

Аднойчы Віця, Ваня і Андрэйка пайшлі ў суніцы. Андрэйка быў самы малы і не патрапіў так хутка збіраць ягады, як яго сябры. І ён вярнуўся дамоў з няпоўным збанком. Віця і Ваня смяяліся з Андрэйкі:

— Ты, мабыць, свае ягады на заўтра пакінуў, каб падраслі за ноч.

Андрэйка не адказваў на жарцы і цярпліва маўчаў.

На другі дзень сябры ўтрох зноў накіраваліся ў лес. Калі ў старэйшых хлопчыкаў ужо былі поўныя збанкі ягад, Віця сказаў Ваню:

— Можа, Андрэйку дапаможам?

— Што ты! — запярэчыў той. — Давай лепш наядзімся ўволю, пакуль ён назбірае.

У той час, як Віця і Ваня ласаваліся суніцамі, Андрэйка напоўніў свой збанок.

На вуліцы, па якой ішлі хлопчыкі дамоў, пад цяністым клёнам на лаўцы сядзела дзяўчынка. З лаўкі звісала яе забінтаваная нага. У руках яна трымала кнігу і ўважліва чытала. Калі хлопчыкі наблізіліся да яе, яна спыніла чытанне, зірнула на поўныя збанкі ягад і сказала:

— Ой, якія прыгожыя! А мне і не давядзецца сёлета збіраць іх!

Віця і Ваня прайшлі каля дзяўчынкі, нібы нічога не чулі, а Андрэйка прыпыніўся і падыйшоў да яе.

— Калі ласка, пакаштуй, якія смачныя! — сказаў ён.

Ваня і Віця азірнуліся і ўбачылі, як Андрэйка сыпаў дзяўчынцы ў фартушок ягады.

Зноў нёс Андрэйка свой няпоўны збанок. Але на гэты раз Віця і Ваня не насміхаліся з Андрэйкі.

Міхась Залескі

1. Што вы можаце сказаць пра сяброўства Віці, Вані і Андрэйкі?

2. Чаму Віця і Ваня болей не насміхаліся з Андрэйкі?

3. Падзяліце апавяданне на часткі. Прыдумайце для кожнай з іх загаловак. Запішыце. Паводле запісу коратка раскажыце змест апавядання.

4. Прачытайце сказы. Пры спісванні замест кропак напішыце, дзе трэба, ь (мяккі знак). Растлумачце напісанне ь (мяккага знака).

1. Бац...ка купіў Веры цац...кі на яе дзен... нараджэння. 2. Міхас... напісаў брату піс...мо. 3. Кропел...кі расы віселі на ліс...цях. 4. Вольха рас...це каля ракі. 5. На вуду трапляюц... акун...кі і лін...кі. 6. Летам у жыце сінеюц... васіл...кі. 7. Дзеці любяц... ездзіц... на веласіпедзе. 8. Стаяц... сонечныя дзян...кі.

КОЛЕРЫ ГОДА

— Самы прыгожы —
Колер зялёны, —
У маі шапталі
Бярозы ды клёны.

— Самы гарачы —
Золата колер, —
Улетку звінела
Жытнёвае поле.

Самы ярчэйшы —
Колер чырвоны, —
Увосень рабіна
Шумела штодзень.

— Самы бліскучы —
Колер бялюткі, —
Спявала зіма
У завеевы дудкі.

А дзеці сказалі
Прасторам і сонцу:
— Усе колеры года
Мы любім бясконца!

Іван Муравейка

АД РЭДАКЦЫІ. На гэтым мы канчаем друкаваць падручнік для трэцяга класа. Жадаем усім дзецям добрага адпачынку. Але пра „Зорку“ ўлетку не забывайцеся. Пашукайце ў ёй для сябе нечага цікавага, забаўнага, вясёлага. Яна і на канікулах будзе выходзіць.

Пішуць школьнікі

ДАРАГАЯ „ЗОРАЧКА“!

Пішa да Вас вучаніца пачатковай школы ў Кленіках. Я вучуся ў шостым класе. Мяне завуць Эва.

Выпісваю „Ніву“. Яна вельмі цікавая. Найлепш мне падабаецца „Зорка“ і „Ніўка“. Там ёсць пісьмы вучняў з розных школ Польшчы. Ёсць і адрасы сяброў з СССР. Я многа разоў пісала да іх, але мне ніхто не адпісваў. Таму прашу Цябе „Зорачка“, выдрукуй маё пісьмо і мой адрас.

Я вучуся беларускай мовы. Яна мне вельмі блізкая. У нашай школе беларускай мовы вучыць Марыя Базылюк. Вельмі добрая настаўніца.

Шлю прывітанні ўсім працаўнікам рэдакцыі і яе верным чытачам.

Эва Трафімюк, вуч. 6 класа,
Клені́кі, 251,
17-208 Клені́кі

ДОБРЫ ДЗЕНЬ, „ЗОРКА“!

У сувязі з Днямі культуры, асветы, кнігі і прэсы на ўроках беларускай мовы мы гаварылі і пісалі аб першадрукару Ф. Скарыне, як калісьці пісалі кнігі, як яны выглядалі і параўноўвалі з цяперашнімі кнігамі.

Я вырашыла падзяліцца ўражаннямі з Табою з першай маёй сустрэчы з кнігай.

Калі я была яшчэ малая, на трэцюю гадавіну нараджэння мама дала мне прыгожую кнігу. Гэта была вялікая, тоўстая і цікавая кніга пад загалоўкам „Пра гномаў і сіротку Марысю“. Кніга гэтая, памятаю, як бы было гэта сёння, была з каляровымі карцінкамі і вялікімі літарамі. Чытаць я яшчэ тады не ўмела, але любіла паслухаць, як чытаюць маю кнігу мама або сястра. Змест той кнігі мне надта спадабаўся — жыццё сіроткі Марысі і прыгоды гномаў. Гэта была першая мая ўласная кніга. І я яе цяпер старанна захоўваю.

Эва Сэвэрын, вучаніца 7 класа,
Зубры.

ПАЗНАЁМІМСЯ

* ❊ *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Р. Люксембург, 116, кв. 178. Наташа Мініч, 5 клас.

* ❊ *

БССР, 220036, г. Мінск-36, 2 пер. Р. Люксембург, 3-А, кв. 137. Юля Агеева, 5 клас.

* ❊ *

БССР, 220036 г. Мінск-36, вул. К. Лібкнехта, 81, кв. 1. Таня Зубкоўская, 3 клас.

* ❊ *

СССР, 163059, г. Архангельск, ул. Горького, 4, кв. 1. Мичурина Наташа. 10 год.

* ❊ *

СССР, 346901, Ростовская обл., г. Новошахтинск, ул. Щорса, 21, кв. 3. Похватная Оксана.

* ❊ *

СССР, 346514, Ростовская обл., г. Шахты-14, ул. Баррикадная, 22, кв. 40. Леоновой Лене, 4 кл.

* ❊ *

СССР, 346510, Ростовская обл., г. Шахты-10, ул. Большая 23. Рохлиной Ирине. 8 клас.

* ❊ *

СССР, 340656 г. Ростов-на-Дону, ул. Киргизская, д. 9/1, кв. 23. Яловой Эллине. 5 клас.

* ❊ *

СССР, 301254, Тульская обл., Одоевский район, с. Рылёвский. Ихаетдинову Марату. 13 год.

* ❊ *

СССР, 301254, Тульская обл., Одоевский район, с. Рылёво. Колосову Андрею. 13 год, 5 клас.

* ❊ *

СССР, 346514, Ростовская обл., г. Шахты, ул. Вахрушева, 2-3 Тарала Наташе. 4 клас.

* ❊ *

СССР, 346555, Ростовская обл., г. Шахты, пос. Майский, ул. Железнодорожная, 5а, кв. 1. Белову А.

* ❊ *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Каржа, 26, кв. 23. Алег Камкоў, 3 клас.

* ❊ *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Купрыянава, 7, кв. 24. Сяргей Осіпаў, 3 клас.

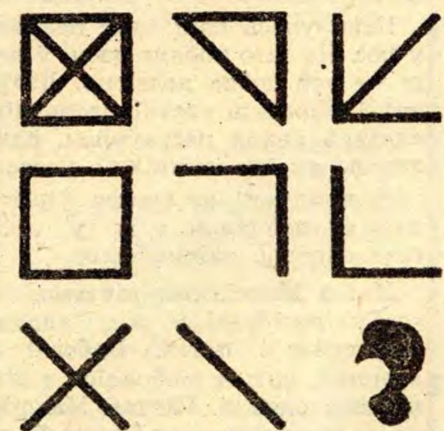
* ❊ *

СССР, 344111, г. Ростов-на-Дону, пр. 40-летия Победы, 75/1, кв. 36. Долбиной Наташе. 8 клас.

* ❊ *

БССР, 246085, г. Гомель, вул. Гомсельмашаўская, 17. Шкір'янавай Лене. 8 клас.

АДГАДАНКА

Разгледзь дакладна гэтыя радкі фігур. Падумай, якая паміж імі залежнасць і што трэба намаляваць у месцы з пытальнікам.

(Працяг са стар. 9)

Наша адкрыццё

макаўку. — Хадзі дадому, бо на вячэру спознімся ды і дождж пачынаецца.

Максімка падняў галаву, глянуў на неба, а там ні хмурынкі.

— Але ж ты паслухай, — кажу, — кап-кап-кап. Чуеш?

Максімка прыслухоўваецца, а зразумець не можа, дзе гэта капае. Потым выцягнуў наперад руку, ці не капне на руку. А вакол нас усюды чуецца: кап-кап-кап. І раптам з Максімкам нешта здарылася. Ён як закрычыць:

— Раздзявайся! — а сам ужо з сябе кашулю скінуў, штаны сцягвае. І мяне падганяе: — Ды хутчэй ты!

— Навошта? — не разумею я.

— Трэба! Для навукі трэба!

— Навошта ж навуцы мае штаны спатрэбіліся, ніяк зразумець не магу.

— Зараз зразумееш, — спяшаецца Максімка.

Схапіў нашу адзежу і кажа:

— Пасцелім яе каля мурашніка. Давай! — скамандаваў ён, і мы кінуліся раскладаць на траве побач адна каля другой нашыя кашулі і штаны.

— А цяпер лічы!

— Каго? — пытаюся. І думаю: „Ці не напякло сонца Максімкаву галаву? Нейкі ён дзіўны. Кроплі дажджу лічыць?..“

— Мурашоў лічы! Мурашоў, якія скачуць з сасны. — І паказвае на нашу падсцілку.

Глянуў я на разасланыя штаны і кашулі, і вочы ў мяне на лоб палезлі. Мураш упадзе на іх, агледзіцца — і да мурашніка.

— Адзін! Два! Тры! Чатыры! — закрычалі мы на ўвесь лес.

Дваццаць тры штукі налічылі... за некалькі хвілін! Сапраўдны мурашыны дождж!

— А ведаеш, чаму яны скачуць? — пытаецца Максімка.

— Можа, спаборніцтвы ў іх? — адказваю. — Як у парашутыстаў, на дакладнасць прызямлення.

— Гарбуз ты пераспелы, — смяецца Максімка. — Гэта яны каб хутчэй дадому дабрацца, не спазніцца. У мурашоў на ноч усе ўваходы з вечара зачыняюць.

Во якое адкрыццё мы з Максімкам зрабілі. Толькі цела свярбела ад мурашыных укусаў, быццам нехта нас крапівой пабіў.

—Максімка! — кажу я. — У цябе скура не свярбіць?

— Свярбіць. Цярпі. Гэта ўсё для навукі.

Я сумна ўздыхнуў і падумаў: „Для навукі жыццё сваё аддаў бы! А мурашам — ні за што на свеце!“

Адрас рэдакцыі: „Зорка“ 15-950 Białystok ul. Wesołowskiego 1.

© PDF: Kamunikat.org 2023

Piątek 13 VI — 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Studio Mundial 86 — M.Ś. w piłce nożnej. 12.10 Geogr. kl. V. 14.50 Wokół nas kl. I—II. 15.35 W szkole i w domu. 15.55 Nurt. 16.25 Program dnia i DT. 16.30 Majsterklepka. 16.55 Piątek z Pankracym. 17.20 DT. 17.30 Bez próby. 18.30 Monitor Rządowy. 19.00 Dobranoc. 19.10 Studium. 19.30 Dziennik. 19.55 Studio Mundial 86 — transmisja meczu RFN — Dania. 21.50 DT. 22.05 „Księżniczka Daisy" (1) — film fab. prod. USA. 23.35 DT. 23.40 Studio Mundial 86 — retransmisja meczu Urugwaj — Szkocja.

Sobota 14 VI — 8.25 Program dnia. 8.30 Tydzień na działce. 9.00 Sobótka — „Latający Holender" oraz film TVP „Czterej pancerni i pies" (19). 10.30 DT. 10.40 Studio Mundial 86. 12.40 Bariery — pr. publ. 13.10 Opowieści biblijne (5). 13.25 TV Informator Wydawniczy. 13.40 Prosty rachunek. 13.50 Morze wokół nas. 14.30 „Blizny na ziemi" — wojsk. pr. hist. 15.00 DT. 15.05 Antologia dramatu powszechnego: Noel Coward — „Seans". 16.40 Niepodobna stąd odejść — wid. publ. 17.10 Kram. 17.50 Los. Dużego Lotka. 18.00 Królowie mórz. 18.30 TV Klub Młodych. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.00 Festiwal Piosenki Radzieckiej w Zielonej Górze — Koncert laureatów. 21.30 — Czas — pr. publ. 22.20 DT. 22.25 „Księżniczka Daisy" (2) — film fab. USA.

Niedziela 15 VI — 7.15 Alarm przeciwpożarowy trwa. 7.25 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.50 Po gospodarsku. 8.15 Tydzień. 8.55 Program dnia. 9.00 Teleranek oraz film „Siedem życzeń" (5). 10.30 DT. 10.35 Dzieje zamków — franc. film dok. 11.25 Siedem anten. 12.10 Próba 1000 — cz. 1. 13.00 TV Koncert Życzeń. 13.50 Kraj za miastem. 14.15 Próba 1000 — cz. 2. 15.00 DT. 15.05 Teatr dla dzieci: „Krakowiacy i górale" — cz. 1. 15.55 XXII Festiwal Piosenki Radzieckiej w Zielonej Górze — Koncert Przyjaźni. 17.45 Próba 100 — cz. 3. 18.30 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 19.55 Studio Mundial 86. 22.00 „Powrót do Edenu" (7) — serial austral. 22.45 Próba 1000 — cz. 4. 23.15 Pegaz. 23.25 DT. 23.30 Studio Mundial 86.

Poniedziałek 16 VI — 10.30 Studio Mundial — Meksyk 86. 15.55 Nurt. 16.25 DT. 16.30 Encyklopedia TDC. 16.55 Zwierzyniec. 17.20 DT. 17.30 „Kamila" (1) — film. 18.30 Program publ. 19.00 Dobranoc. 19.10 Laboratorium. 19.30 Dziennik. 19.55 Studio Mundial — Meksyk 86. 21.50 DT. 22.05 Teatr TV na świecie: Trevor Gryffith — „Komicy". 23.40 DT. 23.45 Studio Mundial — Meksyk 86.

Wtorek 17 VI — 8.00 Film dla II zmiany: „Avenida Paulista" (7). 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Studio Mundial — Meksyk 86 (powtórzenie z poprzedniego dnia). 16.25 DT. 16.30 Akademia muzyczna. 16.55 Cojak. 17.20 DT. 17.30 Popołudnie z X Muzą. 18.30 Program publ. 19.00 Dobranoc. 19.10 Klinika zdrowego człowieka. 19.30 Dziennik. 19.55 Studio Mundial — Meksyk 86. 21.50 DT. 22.05 „Avenida Paulista" (7) — film brazyl. 23.35 DT. 23.40 Studio Mundial — Meksyk 86.

Środa 18 VI — 8.35 Film dla II zmiany: „Republika Ostrowska" (3). 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Studio Mundial — Meksyk 86 (powtórzenie z poprzedniego dnia). 15.55 Nurt. 16.25 DT. 16.30 Krąg. 16.55 Tik-Tak. 17.20 DT. 17.30 Los. Express i Super Lotka. 17.40 „Bezpośrednie połączenie" — pol. film fab. 18.30 Program publ. 19.00 Dobranoc. 19.10 Archiwum XX wieku. 19.30 Dziennik. 19.55 Studio Mundial — Meksyk 86. 21.50 DT. 22.15 „Republika Ostrowska" (3) — film pol. 23.15 DT. 23.30 Studio Mundial — Meksyk 86.

Czwartek 19 VI — 8.10 „Kryptonim Klio" — Król Jan III Sobieski. 8.40 Film dla II zmiany: „Sycylijski western". 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Studio Mundial — Meksyk 86 (powtórzenie z poprzedniego dnia). 12.50 J. pol. kl. V—VI. 14.30 TV Biuro Pośrednictwa. 16.25 DT. 16.30 O mnie, o tobie, o nas. 16.50 Był sobie Kosmos — franc. film anim. 17.20 DT. 17.30 Samo zdrowie. 17.40 Magazyn lotniczy. 18.00 Sonda. 18.30 Program publ. 19.00 Dobranoc. 19.10 Dom rodzinny. 19.30 Dziennik. 20.00 Program publ. 20.15 „Sycylijski western" (1) — włoski serial sensac. 21.10 DT. 21.30 Klub międzynarodowy. 22.10 Galeria 37 milionów. 22.40 DT.

Bielsk Podl. Miłość, szmaragd i krokodyl — USA 16—22.

Czeremcha Dolina Issy — pol. 18. Jeszcze tylko raz — jug. 21—22.

Czyże Emisja trwa — rum. Katapulta — czes. 18—22.

Hajnówka Smażalnia story — pol. 16—19. Nieoczekiwana zmiana miejsc — USA 20—22.

Michałowo Być albo nie być — USA 20—22.

Mielnik Błękitny grom — USA 16—19. Ballada o Narayamie — jap. 21—22.

Milejczyce Filip z konopi — pol. Zazdrość i medycyna — pol. 18—22.

Nurzec Czy pasujemy do siebie, kochanie — czes. 18. Miłość i gołębie — radz. 19—20. Samorząd — bułg. 21—22.

Orla Kryjówka — NRD. Sęp — węg. 18—22.

Rajsk Synteza — pol. Polowanie na muchy — pol. 18—22.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль: новы	Стыль: стары	Святы, імяніны		Сонца усх.-зах.	Месяц усх.-зах.
нядзеля	**15**	**2**	**Яланты, Віта**	**Нікіфара, Аляксандра**	4.14-20.59	12.14-1.04
панядзелак	16	3	Аліны, Юстыны	Юльяна, Лук'яна	4.14-21.00	13.35-1.15
аўторак	17	4	Лаўры, Адольфа	Марфы, Марыі	4.14-21.00	14.59-1.26
серада	18	5	Альжбеты, Марка	Ігара, Канстанціна	4.14-21.00	16.28-1.39
чацвер	19	6	Гервааза, Пратаза	Сасанны, Фёклы	4.14-21.01	18.02-1.56
пятніца	20	7	Богны, Фларантыны	Валерыі, Клаўдзія	4.14-21.01	19.37-2.16
субота	21	8	Аліцыі, Алойза	Фёдара, Яфрэма	4.14-21.01	21.06-2.49

ГАДАВІНЫ

75 год таму назад

16.6.1911 г. нар. беларускі кампазітар Дзмітры Лукас (пам. 13.10.1979 г.), аўтар оперы „Кастусь Каліноўскі" (1947), „Беларускай сюіты" (1950), „Сюіты для аркестра беларускіх дудкаў" (1963), сімфоніі, інструментальных твораў, песень на словы беларускіх паэтаў, музыкі да беларускіх фільмаў („Белая вежа", „Дзеці партызана" і інш.), тэатральных пастановак і г.д.

16.6.1911 г. нар. беларуская пісьменніца Ганна Сапрыка (пам. 14.5.1962 г.), першы верш надрукавала ў 1928 г., першая кніга прозы „Калі ў сэрцы вясна" (1959), многа перакладала з іншых літаратур.

65 год таму назад

18.6.1921 г. нар. беларускі кампазітар Марк Русін, аўтар аркестравай музыкі, інструментальных твораў, песень, тэатральных пастановак.

55 год таму назад

16.6.1931 г. нар. беларускі мастак Людміла Ізмайлава — партрэтыст і аўтар сюжэтных карцін, выхаваўца маладых мастакоў.

У БГКТ

14.6. Беларускі тэатральны калектыў з Паўлаў выступіць з пастаноўкай п'есы „Немцы" ў Дамбpоўках.

18.6. Пасяджэнне Прэзідыума праўлення аддзела БГКТ у Дуброве Беластоцкай.

21.6. У Заблудаве выступяць з канцэртам беларускія харавыя калектывы з Беластока і Рыбалаў.

22.6. Беларускі фэст у Літвінавічах (гм. Нурэц).

— Беларускі фэст у Міклашах (гм. Орля).

— У Кляшчэлях выступяць з канцэртам беларускія харавыя калектывы з Гарадка і Беластока.

24.6. Беларуская кніжная латарэя ў Такарах (гм. Мельнік).

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ У „НІВЕ"

У Мікалая Аляксеюка — дэлегата на X з'езд ПАРП ● Абпаленыя вайной — героі трагічных чэрвеньскіх дзён 1941 года ● Весткі з БССР ● Што новага ў СССР? ● Вера Леўчук пра V дні царкоўнай музыкі ● На шляху „Развітання" ● Старшыня Гайнаўскага аддзела БГКТ — Янка Якімюк ● Турнір шашці вёсак у Аўгустове ● ПКСам у Буды, Тэраміскі, Пагарэльцы ● На ваенных сцежках — змаганне за душу ● Аўрора прыкмячае: жыццё праждыць — не песню праспяваць ● Што адказала малачарня Крапіве? ● У „Зорцы" — Дзень маці і Дзень дзіцяці ў Рыбаках ● Слухаем і спяваем „Колькі ў небе зор" ● У беларускай кухні — мяса пабеларуску ● Сэрцайка пра каханне на ўзлонні прыроды ● Калі вам прысніцца вяселле і іншае ● Гумар

МНОГАЕ, БРАТОК, ГУБЛЯЕШ, КАЛІ „НІВУ" НЕ ЧЫТАЕШ!

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151-6787.

Спісак чарговых ахвяравальнікаў:

456. Сям'я Зубкоўскіх (ЗША) — 50 долараў
457. К. Калоша (ЗША) — 50 дол.
458. С. Карніловіч (ЗША) — 50 дол.
459. Р. Самковіч (ЗША) — 20 дол.
460. А. Кабяка (ЗША) — 20 дол.
461. Я. Ханенка (ЗША) — 20 дол.
462. А. Стрэчань (ЗША) — 20 дол.
463. Я. Раковіч (ЗША) — 30 дол.
464. Ю. Гасцееў (ЗША) — 20 дол.

Дзякуем.

Паведамляем таксама, што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:
у Пачатковай школе ў Рыбаках, гміна Міхалова,
у будынку былога ПЗГС у Гайнаўцы,
у клубе БГКТ у Бельску, вуліца Міцкевіча 50/54,
у клубе БГКТ у Гайнаўцы, вуліца Вызвалення 6,
у Гмінным камітэце ПАРП у Мілейчыцах,
у Саколцы, вуліца Варынскага 1,
у ГП БГКТ у Беластоку, вуліца Варшаўская 11.

Чакаем экспанатаў або інфармацыі аб месцы іх знаходжання.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Георгій Валкавыцкі (галоўны рэдактар), Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), Міраслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Міхал Хмялеўскі, Яніка Чэрнякевіч, Ада Чэчуга (сакратар рэдакцыі), Сакрат Яновіч (тэхнічны рэдактар).

Адрас рэдакцыі:
„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1.

Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 104 zł; półr. 208 zł; roczna 416 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:
1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
— instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach;
— instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli;
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
— osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli;
— osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsca zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch".
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.
Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
— do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze roku następnego oraz cały rok następny.
— do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego.

Zam. 954/86 r. Nakład 4.700 egz. R-2.

КОЛЬКІ МОЖНА

Задрыпанец прачытаў ліст ад цёшчы і нездаволена кажа жонцы:

— У тваёй маці сумлення няма.

— Чаго ты! — абурылася тая.

— Таго! — паясніў задрыпанец. — Калі яны вяпручка калолі, я прыязджаў? Прыязджаў. Калі яны мёд круцілі, дапамагаў? Дапамагаў. І калі арэхі зрывалі, таксама быў? Быў!

— Ды і што? — не разумее жонка.

— А яна вось піша: „Прыедзь, сынок, дапаможаш гарод скапаць і бульбу пасадзіць". Зусім ужо на маю шыю сесці хоча...

МІНІВЕРШЫ

СІЛА ЯЗЫКА

Бытуе жарт здаўна ў народзе,
Усім яго запомніць варта:
„Язык да Кіева даводзіць,
А часам нават да... інфаркта".

ПРЫЗНАННЕ БРАКАНЬЕРА

— Няўжо ты літасці не маеш,
Калі дзічыну забіваеш?
— Шкада яе тады бывае,
Калі хто іншы забівае.

„ПРАЦАВІТЫ"

Як на пасаду сеў Міхед,
За працу „ўзяўся" ён як след.
І тут Міхед пабіў рэкорды:
Ён разгадаў усе красворды.

Андрэй Лешчанка

НІЎКА

— Ціпэй... клюе!

РАЗУМНЫ СУСЕД

— Эй, сусед, пазычце, калі ласка, сякеру — дроў нарубаць.

— Вазьміце, толькі глядзіце, да зямлі не сячыце.

— Не хвалюйцеся, сусед, я для гэтага спецыяльны камень маю.

ВАЖНАЯ ПРЫЧЫНА

— Кастусь, чаму цябе тры дні на працы не было?

— Ды хадзіў на паляванне, а дзік на дрэва загнаў. Тры дні даводзілася на ім сядзець.

— І чым жа харчаваўся?

— А есці жонка прыносіла!

УСМЕШКІ ФІЛОСАФАЎ

Да філосафа Дэмакрыта звярнуўся яго вучань:

— Хачу навучыцца курыць. Ці карысна гэта?

— Курэнне карысна па трох прычынах. Па-першае, хто курыць, ніколі не старэе.

— Чаму?

— Таму што не паспявае пастарэць. Ён памірае маладым. Па-другое, у дом яго ніколі не залезуць зладзеі...

— Чаму?

— Таму што курыльшчык усю ноч кашляе, а зладзеі думаюць, што ён не спіць. Але гэта яшчэ не ўсё! Сабакі ніколі не чапаюць курыльшчыка...

— Чаму?

— Таму што ў яго рана адказваюць ногі і ён шкандыбае, абапіраючыся на кій. А кія, сынок, нават шалёны сабака баіцца...

Узяўся за галаву. За розум брацца было ўжо позна.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Вечар. На прызбе сядзіць бабуля Аніська і чытае ліст ад сына. Раптам загаўкалі сабакі і здалёк, ад вясковай „забягалаўкі", панеслася „дуэтам" песня

„...И тогда вода нам —
как земля!.."

— Эге ж, недарма кажуць, што п'янаму і мора па калені, — сказала старая.

*

Доктар Браўн памірае. На смяротным ложы ён звяртаецца да сваёй жонкі:

— Глядзі, не траць многа грошай на помнік.

Пасля таго, як Браўна пахавалі, на яго магіле была павешана эмаліраваная таблічка з дзвярэй: „Доктар Браўн, прыёмныя гадзіны штодзённа ад 9 да 12".

*

— Ты каго больш любіш — бацьку ці маці?

— Джэка.

— Чаму?

— Ён ніколі не пытае: „Што там у школе?"

ГУМАР З БАРАДОЙ

БАБУЛІНЫ ХВАРОБЫ

Прыняўшы ад хворай куркy, фельчар агледзеў жанчыну і аж свіснуў:

— У вас тут, цётка, хвароба яшчэ і на двое гусей хопіць...

З „Весніка Задрыпоніі"

НАВІНЫ МЕДЫЦЫНЫ

Зубны лекар Капцаровіч з поспехам скарыстоўвае ў сваёй практыцы картачную сістэму. Пацыенту, якому збіраецца пламбаваць зуб, ён паказвае жоўтую картачку, а выдаляць — чырвоную.

БАНТОН

Калі вы прыкмецілі, што на блюдзе застаўся апошні кавалак — неадкладна вазьміце яго сабе, інакш яго схопіць хто-небудзь іншы.

З чаго смяюцца суседзі.

Сазлучаныя сасуды.

— Нюся?.. Муся?.. Наташа?..

Без слоў.

Курёзы

КАХАННЕ І ВЯРБЛЮДЫ

Свавольны бог кахання Амур спасціг арабскага шэйха, калі той прабываў у Нью-Йорку: запала там шэйху ў сэрца кінаактрыса Брук Шылдс.

Каб папоўніць ёю свой гарэм, шэйк прапанаваў актрысе 12 вярблюдаў — цана, якая лічыцца ў Аравіі вельмі высокай платай за нарачоную. Але, як расказала сама абранніца ў тэлевізійным інтэрв'ю, высунуў адну ўмову: яна мела прававеріца на дзесяць кілаграмаў.

Вярблюды не перайшлі ў распараджэнне новай гаспадыні, бо актрыса адмовілася перайсці ў распараджэнне шэйха, спаслаўшыся на тое, што яна яшчэ надта маладая для замужжа.

ПОШУКІ І ЗНАХОДКІ

Будучы сапраўдным мужчынам, Бібеніч усё жыццё шукаў сапраўдную жанчыну. І знайшоў. І ёй патрэбны быў сапраўдны мужчына. Ды Бібеніч да таго часу быў ужо сапраўдным дзядулем.

З АБ'ЯВЫ

„Супрацоўнікі-халасцякі! Тэрмінова паведаміце аб пераменах вашага халасцяцкага становішча ў бок набыцця жонкі, дзяцей і іншых утрыманцаў".

Нішто так доўга не сохне, як падмочаная рэпутацыя.

© PDF: Kamunikat.org 2023